

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Γ' (Βασ. Κ. Σταθάκη) 201
- Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ (Εύθ. Παπαγεωργίου) 208
- Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΗ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ (Προκ. Τ. Μαρκοπούλου) 214
- ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ (Ποίημα Α. Σταυρίτη) 219
- ΙΣΠΑΝΙΑ (Ηρ. Παπαβασιλείου) 220
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (Πανορμίτη) 223
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τής Χ.Ε.Ε.) 224
- ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Σ.Β.Π.) 228
- ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ (Ποίημα Έλ. Μάινα) 229
- ΤΟ ΑΝΕΠΙΑΝΟΡΘΩΤΟΝ (Διήγημα π. Ίγν. Παλασπηλιοπούλου) 230

ΕΤΟΣ 60ον

ΙΟΥΛΙΟΣ 1997

ΑΡΙΘ. 583

ΔΡΧ. 200

ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟ
ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΑΣ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΑΡΑΜΥΘΙ Ν' ΑΡΧΙΝΗΣΗ

τιμᾶται δρχ. 1000

•

ΚΟΚΚΙΝΗ ΚΛΩΣΤΗ ΔΕΜΕΝΗ

δρχ. 1000

•

ΕΤΣΙ ΛΕΕΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

δρχ. 1000

•

ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

δρχ. 1000

•

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

δρχ. 1000

•

ΘΥΣΙΑ ΚΑΙ ΔΟΞΑ

δρχ. 1000

•

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΑΣΥΝΟΡΟΙ ΚΟΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

δρχ. 1000

•

ΓΛΥΚΕΙΑ ΜΟΥ ΑΝΟΙΞΗ

δρχ. 1000

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»
Καύτη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 60ον

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1997

Άριθ. 583

ΜΝΗΜΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Γ' (1834-1912)

Ζ'

Στά δέκα έπτά χρόνια τής παραμονής του Ίωακείμ Γ' στον Μυλοπόταμο ανέθηκαν στον Οίκουμενικό θρόνο πέντε Πατριάρχες: ο Ίωακείμ Δ' (1884-86), ο Διονύσιος Ε' (1887-91), ο Νεόφυτος Η' (1891-1895), ο Άνθιμος Ζ' (1895-1897) και ο Κωνσταντίνος Ε' (1897-1901).

Στά χρόνια αυτά ποικίλα και άκανθώδη προβλήματα άσασχόλησαν και πάλι το Πατριαρχείο. Ένώ μετά την παραίτηση του Ίωακείμ Γ' τo προνομιακό ζήτημα επί Πατριαρχείας του διαδόχου του Ίωακείμ Δ' έφάνηκε ότι είχε διευθετηθεί σύμφωνα με τις άπόψεις του Πατριαρχείου, τον Νοέμβριο του 1890 εισήλθε και πάλι σέ όξεία φάση.

Ο Πατριάρχης Διονύσιος ο Ε' πρό τής παρελκυστικής τακτικής τής Ύψηλης Πύλης στο ζήτημα αυτό άντέδρασε δυναμικά. Τα δύο Σώματα τής Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας συνεδρίασαν από κοινού και άποφάσισαν όπως άφ' ένός ο Πατριάρχης παραιτούμενος άπουρηθεί έφησυχάζων στο Μακροχώριο και άφ' έτέρου να κλείσουν οι ναοί τής Άρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως και τών έπαρχιών και να παύσει ή τέλεση Λειτουργιών, γάμων και λοιπών ιεροτελεστιών. Η άπόφαση αυτή έκλόνησε την

τουρκική κυβέρνηση και είχε σοβαρό αντίκτυπο στην διεθνή κοινή γνώμη. Όρισμένοι άρχιερείς βέβαια διετύπωσαν έπιφυλάξεις για την σκοπιμότητα τής άποφάσεως αυτής, αλλά τελικά όλοι έπειθάρχησαν στην Πατριαρχική άπόφαση και έκλεισαν τους ιερούς ναούς τών περιφερειών των από τις 3 Οκτωβρίου 1890. Έπακολούθησαν πιέσεις και άπειλές του Σουλτάνου προς το Πατριαρχείο για την άρση τής άποφάσεως αυτής, αλλά ή Σύνοδος παρέμεινε άνένδοτος στις θέσεις τής, έπιμένουσα στον σεβασμό εκ μέρους τής πύλης τών Προνομίων που είχαν παραχωρηθεί από τον Μωάμεθ τον Πορθητή. Τέλος με παρέμβαση του Τσάρου τής Ρωσίας και με την άπειλή κηρύξεως ρωσοτουρκικού πολέμου ο Άβδούλ Χαμίτ υπεχώρησε ύποσχόμενος τον σεβασμό του προϋπάρχοντος καθεστώτος την παραμονή τών Χριστουγέννων του 1890. Μετά την σουλτανική άπόφαση με έπείγοντα τηλεγραφήματα προς όλες τις Έκκλησίες τών Έπαρχιών έδόθηκε τo σύνθημα για τo άνοιγμα τών Έκκλησιών, για να έορτάσουν οι Χριστιανοί την μεγάλη έορτή τών Χριστουγέννων. Το γεγονός αυτό υπήρξε μία περίλαμπρη νίκη τής Έκκλησίας έναντι τών σουλτανικών διαθέσεων για την περαιτέρω ύποδούλωσή τής στην τουρκική άυθαιρεσία.

Τις συγκλονιστικές αυτές εξελίξεις παρακολούθησε με αυξημένο ενδιαφέρον ο έφησυχάζων στὸν Μυλοπόταμο Ἰωακείμ ὁ Γ΄, τὸν ὁποῖον ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Πόλης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οὐδέποτε ἐλησμόνησε. Εἶναι πρωτοφανὲς στὴν ἱστορία τοῦ Πατριαρχείου στὰ χρόνια τῆς αἰχμαλωσίας του ἢ πρὸς τὸν Ἰωακείμ ἀγάπη τοῦ λαοῦ. Καὶ ἄλλους Πατριάρχες ἀγάπησαν οἱ Χριστιανοί, μὰ ἡ ἀγάπη τους ἔσβηνε μὲ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸν Θρόνο. Καὶ ὁ λαὸς πάντοτε προσδοκοῦσε στὴν ἐπαναφορά του. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν σὲ ὅλες τὶς ἐνδιάμεσες ἀπὸ τὸ 1884 μέχρι τὸ 1897 ἐκλογὲς Πατριαρχῶν ἢ Ἰωακειμικὴ παράταξη ἐπεδίωξε τὴν ἐπανεκλογή του, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀγάπη ὅμως σχεδὸν τῆς ὁλότητος τοῦ λαοῦ οὐδέποτε χαλαρώθηκε. Μεταδιδόταν ἀπὸ πατέρες σὲ παιδιά ὡς ἱερὴ παρακαταθήκη καὶ ἐκδηλώθηκε ὀλοκληρωτικὰ στὴν πατριαρχικὴ ἐκλογή τὴν ἄνοιξη τοῦ 1901, μετὰ τὴν ἀναγκαστικὴ παραίτηση τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ἀπέτελεσε θρίαμβο γιὰ τὸν Ἰωακείμ. Ἀπὸ τοὺς 87 ψήφους ἐπῆρε τοὺς 83, ἐνῶ εὐρέθησαν δύο λευκοὶ καὶ ἄλλους δύο ἔλαβε ὁ ἀντίπαλός του. Ἔτσι τὸν Μάιο τοῦ 1901 ἐπανῆλθε στὴν Πόλη γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ἀπὸ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, προεξάρχοντος τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ ἀνέλαβε τὰ ὑψηλὰ πατριαρχικά του καθήκοντα.

Κάθε Κυριακὴ ποὺ ὁ Πατριάρχης χοροστατοῦσε καὶ σὲ ἕνα νὰ τῆς Πόλης γινόταν ἀληθινὸς συναγεμὸς τῶν λαϊκῶν τάξεων, ποὺ ἔσπευδαν νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ νὰ ἀκούσουν τὸ κήρυγμά του, τὸ ὁποῖο ἠλέκτριζε τοὺς πιστοὺς. Γνώστης βαθὺς τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς προσέφερε ὑποθήκες πολὺτιμες ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ Λόγου καὶ τῆς πλούσιας προσωπικῆς του πείρας. Τὸ κήρυγμά του ἦταν ἀπλό, γλυκὺ, ἀνθρώπινο καὶ εὗρισκε ἀνταπόκριση στὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσαν τὴν θεία Λειτουργία. *«Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν*

-γράφει ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης- οἱ τῶν διαφόρων ἰσναφίων Χριστιανοὶ ἠσθάνοντο ἄρρητον εὐχαρίστησιν νὰ εὐλογηθῶσιν ὑπὸ τοῦ λατρευτοῦ των Ἐθνάρχου, ὅστις γεμᾶτος ἀπὸ χαρὰν εὐλογοῦσε αὐτοὺς μὲ τὴν μεγαλοπρεπεῖ ἑκείνην εὐλογίαν του καὶ μὲ τὸ στοργικὸν μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη του».

Κατὰ μέγα μέρος ἡ δημοτικότητα τοῦ Ἰωακείμ ὀφείλετο στὴν φιλανθρωπικὴ του διάθεση. Ὅσες φορὲς μετέβαινε περὶ ἀπὸ τὴν παραλία στὰ Πατριαρχεῖα διένεμε χρηματικὰ βοηθήματα στοὺς παρατεταγμένους πτωχοὺς. Διηγοῦνται ὅτι μετὰ τὸ πέρασ τῆς θείας Λειτουργίας, ἰστάμενος μπροστὰ στὴν πύλη τοῦ Πατριαρχείου διανέμοντας καὶ πάλι χρηματικὴ βοήθεια στοὺς πένητες, ἐξαντλήθηκε τὸ περιεχόμενον τοῦ βαλαντίου του καὶ τότε ἔδωσε ἐντολὴ στὸν ἀρχιδιάκονό του νὰ φέρει ἕνα συμπληρωματικὸ ποσὸν ἀπὸ τὸ χρηματοκιβώτιό του γιὰ νὰ ἐλεήσει καὶ τὸν τελευταῖο πτωχὸ ποὺ περιέμενε στὴν Πύλη τοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Ἰωακείμ τηροῦσε ἐπίσης μὲ καλογενετικὴ ἀυστηρότητα τὶς νηστεῖες, σεβόμενος ἐν γένει τὶς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας. Κάθε πρωτὶ καὶ κάθε θράδου ἐτέλει τὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ στὸ παρακείμενον στὸν κοιτῶνα του παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καλῶν πρὸς τοῦτο καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Πατριαρχείου. Πολλὲς φορὲς τελοῦσε στὸ αὐτὸ παρεκκλήσιο τὴν θεία Λειτουργία περιβεβλημένος ὄχι τὴν ἀρχιερατικὴ ἀλλὰ ἀπλῶς τὴν ἱερατικὴ του στολή.

Η΄

Μετὰ τὴν ἐπάνοδό του στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο ὁ Ἰωακείμ Γ΄ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει πολλὰ καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα. Πολλὲς διοικητικὲς ἐκκρεμότητες ἔπρεπε νὰ διευθετηθοῦν. Κυρίως ὅμως τὸ ζήτημα τῆς σχισματικῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας βρισκόταν σὲ ἔξαρση. Οἱ Βούλγαροι, ὅπως εἶναι γνωστὸν ἐπεδίωκαν μὲσω τῆς ἐξαρχίας των μὲ ἀπροκάλυπτη χρῆση βίας νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς πληθυσμοὺς τῆς

τουρκοκρατούμενης Μακεδονίας, για να ύποταχθῶν σὲ αὐτήν, προσβλέποντας σὲ μελλοντική -κατὰ τὸ προηγηθῆν τὸ 1885 ἐγχείρημά των στὴν Ἀνατολική Ρωμυλία- προσάρτηση αὐτῆς στὸ βασιλείο τους. Ὁ Ἰωακείμ ἀντέδρασε ἄμεσα ἐπανδρώνοντας τίς μητροπόλεις τῆς Μακεδονίας μὲ δυναμικούς ιεράρχες. Ὁ Χρυσόστομος Καλαφάτης, ὁ Ἅγιος Ἐθνομάρτυς ἐκλέγεται Μητροπολίτης Δράμας (1902), ὁ Θεοδώρητος Μητροπολίτης Νευροκοπίου (1903), ὁ Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης (1903) ὁ Ἰωακείμ Πελαγονίας (1903), ὁ ἐθνομάρτυρας Αἰμιλιανὸς Γρεβενῶν. Οἱ ἀρχιερεῖς αὐτοὶ ἀπόφοιτοι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης μαζὶ μὲ τὸν Γερμανὸ Καραβαγγέλη ἤδη μητροπολίτη Καστοριάς εἶναι οἱ πρωτοπόροι τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα. Κρατοῦντες τοὺς Χριστιανούς τῶν ἐπαρχιῶν τους πιστοὺς στὸ Πατριαρχεῖο τους, τοὺς καθιστοῦσαν ταυτόχρονα καὶ μέλη τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ συνόλου, ἐφ' ὅσον ὁ ὅρος ἐξαρχικὸς γρήγορα ταυτίστηκε μὲ τὴν βουλγαρική ἐθνότητα, ἐνῶ ὁ ὅρος πατριαρχικὸς μὲ τὴν ἑλληνική.

Ἐπίσης στὰ χρόνια τῆς Πατριαρχείας Ἰωακείμ τοῦ Γ' προέκυψε ζήτημα μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Αὐστριακῆς κυβερνήσεως σχετικὰ μὲ τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν μητροπολιτῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, πού εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ προσαρτηθεῖ στὴν Αὐστροουγγρική αὐτοκρατορία. Ὁ Ἰωακείμ, ρεαλιστικὰ σκεπτόμενος, ἀποδέχτηκε μία συμβιβαστική λύση μὲ τὴν κυβέρνηση τῆς Βιέννης ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, πράγμα πού ἔγινε ἀφορμὴ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀντίθεσή τους ὡς πρὸς συνοδικοὶ ιεράρχες, γεγονός πού εἶχε σὰν συνέπεια νὰ ἀποχωρήσουν γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα οἱ τελευταῖοι ἀπὸ τὴν Σύνοδο. Τελικὰ μετὰ ἀπὸ δεκάμηνη ἐκκρεμότητα τὸ ζήτημα διευθετήθηκε σύμφωνα μὲ τίς Πατριαρχικὲς ἀπόψεις.

Θ'

Σημαντικὸν γεγονός στὰ πολιτικὰ πρά-

γματα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὴν δευτέρη Πατριαρχία τοῦ Ἰωακείμ Γ' ὑπῆρξε ἡ ἐπικράτηση τὸν Ἰούλιο τοῦ 1908 τοῦ κινήματος τῶν Νεοτούρκων. Οἱ κινήθεντες Τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἐπέβαλαν τὴν ἐπαναφορὰ σὲ ἰσχύ τοῦ καταργηθέντος ἀπὸ τὸν μέχρι τότε πανίσχυρον Σουλτάνο Ἀβδούλ Χαμίτ Συντάγματος, ἐξαναγκάσαντες αὐτὸν νὰ ὑποκύψει στὴν θέλησή των. Οἱ ἐπικρατήσαντες ἐπαναστάτες ὑποσχέθηκαν μεταξὺ ἄλλων καὶ ἰσοπολιτεία μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων πού ὑπήγοντο στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Μία τέτοια ὑπόσχεση προκάλεσε φρενιτιδα ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὀγκώδη συλλαλητήρια τοῦ λαοῦ, πάσης φυλῆς καὶ θρησκείματος, συγκροτήθηκαν στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ διαδηλώσουν τὴν ἱκανοποίησή των γιὰ τὴν ἐπελθούσα πολιτειακὴ μεταβολή. Καὶ ἔδλεπε κανεὶς στίς ὁδοὺς τῆς Βασιλεύουσας νὰ παρελαύνουν κατὰ πυκνὲς μάζες Τούρκοι, Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι καὶ ἄλλες φυλὲς ἐκδηλώνοντας αἰσθήματα ἀδελφοσύνης μὲ σταθερὰ ἐνδόμυχη διάθεση νὰ παραμερισθοῦν τὰ μίση τοῦ παρελθόντος καὶ οἱ φυλετικὲς διαφορὲς, ὑπὸ τὰ εἰρωνικὰ ὅμως μειδιάματα τῶν Νεοτούρκων οἱ ὁποῖοι στὸ πρόγραμμα τοῦ Κομιτάτου «Ἐνωσι καὶ Πρόοδος» ὡς πρῶτο βασικὸ ἄρθρο καὶ ἀξίωμα ἔθεσαν: «οἱ Τούρκοι γιὰ τὴν Τουρκία καὶ τοὺς Τούρκους», πράγμα πού σήμαινε τὴν σταδιακὴ ἀπέλαση ἢ καὶ τὴν φυσικὴ ἐξόντωση στὸ ἄμεσο ἢ καὶ ἀπώτερο μέλλον τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων, πού διαβιοῦσαν στὴν Ὀθωμανικὴ ἐπικράτεια.

Σὲ αὐτὲς τίς ψευτοεπαγγελίες τῶν Νεοτούρκων ἐπίστεψε ἐπιπολαίως καὶ ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν ἄκριτη αὐτὴν αἰσιοδοξία τῆς ἑλληνικῆς ὁμογένειας δὲν συμμερίστηκε μὲ τὴν διορατικότητα πού τὸν διέκρινε καὶ τὴν μακρὰ λόγῳ τῆς θέσεώς του πείρας ὁ Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἔλεγε σὲ ὄσους ὁμογενεῖς τὸν ἐπεσκέπτοντο κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη: «Ἐχω μικρὰν πείραν ἀπὸ τὸ πρῶτο τουρκικὸ Σύν-

ταγμα. Πρέπει να είμαστε έφεκτικοί σε ένθουσιασμούς και σε αυθόρμητες εκδηλώσεις, περιμένοντας να μιλήσουν πρώτα τα γεγονότα. Το παρελθόν διδάσκει ότι το ανακηρυχθέν Σύνταγμα θα αποβεί εις βάρος των προνομίων του Πατριαρχείου και των συμφερόντων των ελληνικών πληθυσμών». Η στάση αυτή του Ίωακειμ παρερμηνεύθηκε από εκείνους που είχαν την αφέλεια να πιστεύουν στις υποσχέσεις των νεοτούρκων, με συνέπεια να διατυπωθούν όρισμένες επικρίσεις κατ' αυτού στον ελληνικό τύπο της Πόλης.

Σε λίγους μήνες αποδείχτηκε πόσον δίκαιο είχε ο Πατριάρχης. Η τουρκική κυβέρνηση κατά την εφαρμογή του Συντάγματος έπεδίωξε να μειώσει το κύρος του Πατριαρχείου τόσο στο έσωτερικό έναντι του όρθοδόξου χριστιανικού πληρώματος όσον και στο έξωτερικό, προβαλούσα την άποψη ότι τούτο δέν έχει πλέον κανένα νομικό δικαίωμα να εκπροσωπεί την όμογένεια στις πολιτικές άρχές, έφ' όσον οι όμογενείς έχουν εκλέξει τους βουλευτές τους, οι όποιοι τους εκπροσωπούν ένώπιον αυτών.

Πέραν όμως τούτου, οι τουρκικές άρχές για να επιφέρουν διάσταση μεταξύ Έλλήνων και Βουλγάρων -ό ανταγωνισμός των όποιων στην Μακεδονία ήταν την περίοδο αυτή σε ύφεση- παραχώρησαν ναούς ελληνικών όρθοδόξων κοινοτήτων στους ύπαγόμενους υπό την βουλγαρική έξαρχία Βουλγάρους.

Τό ζήτημα αυτό ανάγκασε τόν Ίωακειμ Γ' να έπισκεφθεί τόν πανίσχυρο τότε Ύπουργό των Στρατιωτικών Σεφτέκ Πασάν, προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για τις τουρκικές αυτές αυθαιρεσίες. Ο τελευταίος με άλαζονικό ύφος συμπεριφέρθηκε με τρόπον σκαιόν προς τόν Έθνάρχη Πατριάρχη, εκτοξεύσας μάλιστα άπειλές κατά του προσώπου του και των Έλλήνων υπηκόων. Ο Πατριάρχης αντιμετώπισε με ψυχραιμία και αξιοπρέπεια την έκρηξη αυτή του Τούρκου ύπουργού και άφου του έδήλωσε ότι: *«Μπορείτε να πραγματοποιήσετε τις άπειλές σας,*

άλλά δέν θα τό άποτολήσετε», άπεχώρησε έπιδεικτικά στρέψας τά νώτα προς αυτόν.

Πρό αυτής της καταστάσεως ο Ίωακειμ άποφάσισε να συγκαλέσει την Μεγάλη Έθνοσυνέλευση για την 1 Σεπτεμβρίου 1910 προκειμένου να ένημερώσει τά μέλη αυτής για τις τουρκικές επιδιώξεις και να συζητήσουν τόν τρόπο αντιμετώπισεως αυτών. Ο Τούρκος ύπουργός της Δικαιοσύνης άμφισβήτησε τό δικαίωμα του Πατριάρχη να συγκαλέσει την Έθνοσυνέλευση και άπαγόρευσε την πραγματοποίησή της. Ο Πατριάρχης δέν έπτοήθη από την άπαγόρευση αυτή και ή Έθνοσυνέλευση συνήλθε την όρισθείσα ήμερομηνία στα Πατριαρχεία. Οι τουρκικές άρχές άντέδρασαν με συλλήψεις λαϊκών μελών της Έθνοσυνελεύσεως ή όποία όμως συνέχισε τις έργασίες της παρά την τουρκική τρομοκρατία.

Ι'

Στην μέριμνα του Οικουμενικού Πατριαρχείου την περίοδο αυτήν ήταν επίσης και ή ποιίμανση των όρθοδόξων μεταναστών. Η μετανάστευση μεγάλου αριθμού όρθοδόξων πιστών στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, Άμερικής και Αυστραλίας κατά τά τέλη του ΙΘ' αιώνα και στις άρχές του Κ' αιώνα γέννησε μέσα στους κόλπους της Όρθοδόξου Έκκλησίας ένα νέο πρόβλημα, τό της όρθοδόξου διασποράς. Τό πρόβλημα αυτό κατά τά διάφορα στάδια της εξέλιξεώς του αντιμετώπισθηκε με τις ακόλουθες λύσεις: α) της εκκλησιαστικής διοργανώσεως όλων των όρθοδόξων των κατοικούντων μέσα στα όρια των κατά τόπους όρθοδόξων Έκκλησιών σύμφωνα με τόν ΚΗ' κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου του 451 υπό τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, τό όποιο ως κέντρο οικουμενικό και ύπερεθνικό είχε υπό την δικαιοδοσία του τους ζώντες στις νέες αυτές περιοχές και εκτός ελληνικής καταγωγής όρθοδόξους πιστούς β) την διοργάνωση διαφόρων έθνικών όρθοδόξων δικαιοδοσιών, ύπαγομένας εις τάς

κατὰ τόπους μητέρας αὐτῶν Ἐκκλησίας καὶ γ) τὴν διαμόρφωση αὐτοχθόνων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Στὶς ἀρχὲς τῆς παρούσας ἑκατονταετηρίδας δύο ἄλλα ἐπίσης σπουδαία προβλήματα ἀντιμετώπιζε τὸ Πατριαρχεῖο: α) τὶς μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σχέσεις καὶ β) τὸ ἡμερολογιακό. Γιὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ ἐκδόθηκε τὸ 1902 σχετικὴ πατριαρχικὴ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἡ ὁποία μεταξὺ τῶν ἄλλων περιελάμβανε καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«Διὸ ἐκ τῶν πρωτίστως ἐξερευνητέον ἐλογισάμεθα τί ποτε ἄρα δοκεῖ τοῖς γερασμίοις προέδροις τῶν ἀγιωτάτων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅ, τι ὠφέλιμον ἦν γενέσθαι, οὐκ ἐγένετο δέ, τί δ' ἀπὸ τοῦ νῦν τὸ προσῆκον καὶ δυνατὸν γενέσθαι πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως, καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ ὁμοφροσύνῃ, συνάντησιν, καὶ τί τὸ μετὰ ταῦτα ποιητέον πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον στερέωσιν τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ πρὸς κρείττονα ἀμυναν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν κατὰ τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντίου πνεύματος τοῦ αἰῶνος τούτου.

»Οὐχ ἦττονος προσοχῆς ἄξια λογισάμεθα καὶ τὰ περὶ κοινου ἡμερολογίου ἀφ' ἱκανοῦ ἤδη χρόνου λεγόμενά τε καὶ γραφόμενα, ἐν οἷς ἰδίᾳ τὰ προτεινόμενα συστήματα μεταρρυθμίσεως τοῦ ἀπ' αἰῶνων κρατοῦντος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἰουλιανου ἡμερολογίου, ἢ ἀποδοχῆς τοῦ Γρηγοριανου, ἐκεῖνου μὲν ὡς ἐλλιπεστέρου ἐπιστημονικῶς, τούτου δὲ ὡς ἀκριβεστέρου, νομιζόμενων καὶ περὶ τῆς κατ' ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν μεταστάσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικοῦ πασχαλίου».

Κατὰ τὴν δευτέρη Πατριαρχία του ὁ Ἰωακείμ συνέχισε μὲ πάθος τὸ φιλανθρωπικὸ καὶ παιδαγωγικὸ του ἔργο. Ἰδρυσε στὴν Κωνσταντινούπολη τὴν Σχολὴ Γλωσσῶν καὶ Ἐμπορίου, πολλὰ σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα, τὸ ὀφθαλμιατρεῖον Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καὶ τὸ ὀρφανοτροφεῖο θηλέων στὴν νῆσο Πρώτη, ἐνισχύοντας ἐπί-

σης τὸ ὀρφανοτροφεῖο τῆς Πριγκίπου. Προσπάθησε νὰ ἰδρύσει ἀνωτάτη Θεολογικὴ Σχολὴ στὴν Βενετία γιὰ νὰ σπουδάσουν οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἐνῶ συντηροῦσε μὲ δικά του χρήματα τοὺς ἄπορους φοιτητές. Στὶς 21 Μαρτίου 1912 τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν τίμησε τὴν προσφορά του ἀναγορεύοντάς τον ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

ΙΑ'

Τὸ 1911 ἦταν ἔτος ἐντονῆς μυστικῆς διπλωματικῆς δραστηριότητος μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων πού κατέληξαν τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1912 σὲ ὑπογραφή συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν, ἡ ὁποία, ἐνῶ ἐπίσημα ἐμφανίζετο ὡς ἀμυντικὴ περιεῖχε μυστικὸν ὄρον, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιον θὰ ἐγένετο διανομὴ τῶν ἐδαφῶν τῆς Μακεδονίας μεταξὺ τῶν δύο μελῶν αὐτῆς, ὅταν ἀπὸ κοινὴ δρᾶση αὐτῶν θὰ τὰ ἀποσποῦσαν ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἐρήμην τῆς Ἑλλάδας. Τὸ Πατριαρχεῖο πληροφορηθὲν τὶς κινήσεις αὐτές, ἐνημέρωσε τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση γιὰ τὰ τεκταινόμενα, μὲ συνέπεια τὴν κινητοποίηση τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας, προκειμένου καὶ ἡ Ἑλλάδα νὰ γίνῃ δεκτὴ στὴν συμμαχία αὐτήν. Μὲ ἐπιτυχεῖς χειρισμοὺς τοῦτο ἔγινεν ἐφικτὸ καὶ τὸν Μάϊο τοῦ 1912 ὑπογράφηκε ἀμυντικὴ συμφωνία τριετοῦς ἰσχύος, μὲ τὴν ὁποία ἀνελαμβάνετο ὑποχρέωση γιὰ ἀμοιβαία βοήθεια σὲ περίπτωσι τουρκικῆς ἐπιθέσεως.

Καὶ φθάνει ὁ Ὀκτώβριος τοῦ 1912 μὲ τὴν μεγάλη ἐξόρμηση τοῦ Ἔθνους γιὰ τὸν λυτρωμὸ τῶν σκλαβωμένων ἀδελφῶν. Ὁ γενναῖος ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον καὶ καθοδηγητικὸ ἀστέρι τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο μεταβάλλει τὶς ἐθνικὲς ὀπτασίες, τὰ ὄνειρα, σὲ πραγματικότητα. Δικὴ μας ἡ μυρόδλητη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου πόλη, δικὴ μας ἡ ἐλαιόφυτη Λέσδος καὶ ἡ μυριάνθιστη Χίος, ἡ ἥρωικὴ Κρήτη. Οἱ ἑλληνικοὶ ζέφυροι σκορποῦν στὶς μακεδονικὲς πεδιάδες καὶ στὰ ἡπειρωτικὰ βουνὰ τὴν γύρη τῆς ἐθνικῆς

ἀποκαταστάσεως. Οἱ ἐθνικοὶ αἰωνόβιοι θρούλοι φτερουγίζουν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ναοὺς τοῦ Βυζαντίου. Οἱ μακρινοὶ κρότοι τῶν τηλεβόλων ἀντηχοῦν στὶς θρακικὲς πεδιάδες σὰν ἀγγελία προσεχοῦς ἐκπληρώσεως τῶν πεπωμένων τοῦ γένους γιὰ τὴν εἴσοδο χριστιανικοῦ στρατοῦ στὴν Πόλη.

Ἀφηγεῖται ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν ὑπηρετῶν τότε ὡς Δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων ὅτι στὶς κρίσιμες γιὰ τὴν τύχη τῆς Πόλης ὥρες, κυκλοφόρησε ἡ φήμη πὺς οἱ Τοῦρκοι ὑπνόμευσαν τὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας προκειμένου νὰ τὸν ἀνατινάξουν σὲ περίπτωση εἰσόδου τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων στὴν Βασιλεύουσα. Ἄνησυχος ὁ Ἰωακεῖμ γιὰ ἓνα τέτοιο ἐνδεχόμενο ἔστειλε τὸν πρωτοσύγκελό του στὸν γάλλο ναύαρχο Φουρνιὲ ἐπικεφαλῆς τῆς ναυλοχοῦσας στὴν Πόλη μοίρας τοῦ γαλλικοῦ στόλου, προκειμένου νὰ τὸν ἐνημερώσει γιὰ τὸν κίνδυνο αὐτόν, ζητώντας τὴν δική του παρέμβαση. Ὁ ναύαρχος καθισύχασε τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ Πατριάρχου, ὑποσχόμενος τὴν δική του ἐτοιμότητα πρὸς ἀποτροπὴ ἐνὸς τέτοιου τουρκικοῦ ἐγχειρήματος.

Στὸν πυρετὸ αὐτῆς τῆς ἀναμονῆς ὁ Ἰωακεῖμ καρτερᾷ τὸ «κύλισμα τοῦ λίθου» καὶ τὸ «ἀνάστα» τῆς Βασιλίδας τῶν πόλεων. Θὰ εἶναι ἄραγε ἐκεῖνος πὺς θὰ συνεχίσει τὴν μισοτελειωμένη λειτουργία στὴν Ἁγία Σοφία; Πολλὲς φορὲς ἀνοίγει τὸ παράθυρό του τὶς παγερὲς φθινοπωρινὲς νύκτες καὶ ὀραματίζεται τοὺς Ἕλληνας στρατιῶτες νὰ διαβαίνουν τὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ. Δὲν ἔπεσε δέβαια ὁ Πόλη. Σὲ λίγες ὅμως ἡμέρες στὶς 13 Νοεμβρίου (μνήμη τοῦ μεγάλου Προκατόχου τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) ὁ Κύριος καλεῖ τὸν Ἰωακεῖμ κοντὰ Του. Ὁ καταλύτης χρόνος θέτει φραγμὸ στὰ ὄνειρα τοῦ Πατριάρχου ὁ ὁποῖος μετὰ ἀπὸ ὀλιγοήμερη ἀσθένεια παραδίδει τὸ πνεῦμα του.

Οἱ τελευταῖες λέξεις του πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ λαϊκοὺς πὺς παραστέκουν στὴν ἐπιθανάτια κλίνη του εἶναι: «Κρατήστε

*ὑψηλὰ τὴν σημαία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ μὴ φοβεῖσθε. Σεῖς οἱ διάδοχοί μου ἀκολουθήστε τὸν δρόμο πὺς ἔχα-
ραξα καὶ ἀγωνισθεῖτε νὰ περισώσετε τὰ ἐθνικά μας δικαιώματα».*

IB'

Στὴν διάρκεια τῆς ὀλιγοήμερης ἀσθενείας του, παρακολουθῶν τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, ὁ νοῦς του ἠσχολεῖτο μὲ τὸν τρόπο πὺς θὰ ἐγένετο ἡ ὑποδοχὴ τῶν νικητῶν συμμάχων στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐπίσημης τελετῆς πὺς θὰ ἐγένετο στὴν Ἁγία Σοφία κατὰ τὴν ὁποία εἶχε τὴν πρόθεση νὰ ἀναγγεῖλει τὴν ἄρση τοῦ Σχίσματος μὲ τὴν Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία. Ὄταν ὁ τμηματάρχης τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου θρησκευμάτων Ζίβερ βῆς ἐπισκέφθηκε τὸν ἀσθενοῦντα Πατριάρχη ὁ Ἰωακεῖμ τοῦ εἶπε: «Ὅπως βλέπετε, σήμε-
ρα αὔριο εἰσέρχονται τὰ συμμαχικά στρα-
τεύματα στὴν Πόλη καὶ γιὰ νὰ μὴ περιέλθει ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων, παρακαλῶ τὴν τουρκικὴ κυβέρνηση νὰ μᾶς παραδώσει τὰ κλειδιά τοῦ ναοῦ». Ὁ Ζιβέρ βῆς ἀπάντησε μὲ τὸ γνωστὸ μοιρολατρικὸ ὕφος τῶν μουσουλμάνων: «Τοῦτο εἶναι δουλειὰ τοῦ Θεοῦ» (Ἄλαχιν ἰσὶ ντιρ).

*«Ἐν μέσῳ τοσοῦτων ὄνειροπολημάτων-
σημειῶνει στὶς βιογραφικὲς του ἀναμνήσεις ὁ τότε μέγας ἀρχιεπιφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου καὶ μετέπειτα μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος Φιλιππίδης- ἀπέπνευ-
σε ὁ μέγας Πατριάρχης Ἰωακεῖμ ὁ Γ' στὶς 13 Νοεμβρίου 1912 καὶ ὅταν μετὰ τὴν τα-
ρίχευσιν κατεβίβασαν τὸ σκήνος του εἰς τὸν ναὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πα-
ριστάμενος εἰς τὸ γραφεῖον τῆς μεγάλης Πρωτοσυγκλησίας ἔκλαυσα πικρῶς, ἀναλο-
γισθεῖς ὅτι μετὰ τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου θάπτεται ὁλόκληρον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριαρχείου».*

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ τοῦ μακαριστοῦ Χρυσάνθου δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ. Σὲ μικρότερο χρονικὸ διάστημα ἀπὸ δυὸ ἔτη μετὰ

τήν ἐκδημία τοῦ Ἰωακείμ Γ', ὁ ἐκραγεῖς πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος (1914-1918) γίνεται αἰτία ριζικῶν ἀλλαγῶν στὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα καὶ στήν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία καταρρέει γιὰ νὰ τὴν διαδεχθεῖ ἡ Τουρκικὴ «Δημοκρατία» τοῦ Κεμάλ Ἀτταρούκ. Ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ (Αὐγούστος 1922), ὁ ξεριζωμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης (θέρους 1923), οἱ συγκλονιστικὲς αὐτὲς ἱστορικὲς συγκυρίες συνεπάγονται σημαντικὲς ἀλλαγές στὸ καθεστῶς τοῦ Πατριαρχείου καὶ οὐσιαστικὰ τὸν τερματισμὸ τοῦ ἔθναρχικοῦ του ρόλου. Ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ κράτους τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο θεωρεῖται νομικὸν πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου μὲ τὴν μορφή μιᾶς ἐλεύθερης Ἐκκλησίας ἐντὸς ἐνὸς λαϊκιστικοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου κατὰ μεγάλῃ πλειοψηφία οἱ ὑπήκοοι του εἶναι μουσουλμάνοι.

Στὸ πατριαρχικὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ὁ ἀρχισυντάκτης αὐτοῦ Χρῦσανθος Φιλιππίδης ἐδημοσίευσε στὶς 19 Νοεμβρίου 1912 μακρὸν καὶ λαμπρὸν ἐγκόμιο γιὰ τὸν ἐκλειπόντα Πατριάρχη, στὸ ὁποῖο μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφει: «*Ἔπεσε ὁ δυνατὸς καὶ ἡ πτώσις αὐτοῦ συνεκλόνησε ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ βαθύτατα συνεκλόνησε καὶ συνεκίνησε τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, στερηθεῖσαν τοῦ γεραροῦ αὐτῆς Πρωθιεράρχου. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη λάμπας ἸΩΑΚΕΙΜ ὁ Γ' καὶ τὸν αἰπὺν οὐρανὸν τῆς Ἐκκλησίας διφρηλατήσας ἔδυσε καὶ ἐσβέσθη, τὴν δὲ ἀπόσσειν Αὐτοῦ θρηνεῖ μὲν*

ὄλη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὀδύρεται δὲ ἰδίᾳ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπορφανισθὲν Ἐκείνου, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ μικρόκοσμος τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ ἰδεωδῶν καὶ ὀνείρων». Καὶ ὁ σοφὸς Ρῶσος Βυζαντινολόγος Ἰωάννης Σοκολῶφ θεωρεῖ τὸν Ἰωακείμ Γ' ἐφάμιλλον πρὸς τοὺς μεγίστους ἀρχιεπιμένους, τοὺς φωστῆρες καὶ στυλοβάτες τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας πρὸ τοῦ διχασμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Μεγάλου Πατριάρχη πρὸς τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ποὺ περιστοιχίζαν τὴν ἐπιθανάτιον κλίνη του, τοὺς ὁποίους προαναφέραμε, ἀποτελοῦν καὶ σήμερα, ὕστερα ἀπὸ ὀγδοήντα πέντε ἔτη, μίαν ἐπικάριον ὑποθήκη, ὄχι μόνο γιὰ τοὺς διαδόχους του ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε Ἕλληνα ὀρθόδοξο χριστιανό, προκειμένου τὸ γένος νὰ ἀνταποκριθεῖ καὶ πάλι στοὺς σημερινούς καιροὺς στήν μεγάλη του ἀποστολή.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δημ. Μαυρόπουλου: Πατριαρχικαὶ σελίδες (Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον 1878-1949), Ἀθῆναι 1960.
- Βασιλείου Σταυρίδου: Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀθῆναι 1967.
- Οἱ Πατριάρχες τοῦ Γένους (Ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης μέχρι σήμερα). Ἐκδόση Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης ἱεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος, Βόλος 1995.
- Κ. Παπαρηγοπούλου (Συμπλήρωμα ὑπὸ Παύλου Καρολίδη): Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμος Ζ'.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ *

Εισαγωγή

Φέτος συμπληρώνονται 10 χρόνια από την έκρηξη των ιδιωτικών ηλεκτρονικών Μέσων Ένημερώσεως. Ήταν 10.00 το πρωί της Κυριακής 31 Μαΐου 1987, όταν στον αέρα των FM άκουστηκε το σήμα του ΑΘΗ-ΝΑ 9,84.

Σήμερα πάνω από 1.000 ραδιοφωνικοί και 150 τηλεοπτικοί σταθμοί λειτουργούν στη χώρα μας, μέσα σ' ένα περιβάλλον πλήρους άδεδαιωτότητας για το μέλλον τους.

Με τη συμπλήρωση αυτής της δεκαετίας, καθένας από μās καταναλώνει, κατά μέσο όρο, το 20-25% του 24ώρου του για την επαφή του με τα ηλεκτρονικά και έντυπα Μέσα Ένημερώσεως.

Η δεκαετία αυτή σημαδεύτηκε με την είσοδο στο χώρο των Μέσων Ένημερώσεως μεγάλων επιχειρηματιών της χώρας μας. Τα κίνητρα, που τους οδήγησαν στην ανάμειξη τους σ' έναν χώρο άσχετο με τις γνώσεις και την επιχειρηματική τους εμπειρία, ήταν πολύ σημαντικά:

α. Το επιχειρηματικό κέρδος

β. Η απόκτηση πολιτικής και οικονομικής δυνάμεως πίεσεως.

γ. Ο έπηρεασμός της πολιτικής και κάθε άλλης μορφής εξουσίας, με τη δύναμη πίεσεως που απέκτησαν, για την ικανοποίηση των κυρίων επιχειρηματικών τους στόχων.

Έκμεταλλεύθηκαν την άνυπαρξία νομοθετικού πλαισίου, εμπόδισαν με τις εκάστοτε πολιτικές τους συμμαχίες την όριοθέτη-

σή του, και απέκτησαν μεγάλη οικονομική ρευστότητα με την παράνομη παρακράτηση και μη απόδοση φόρων (άγγελισόσημο, ειδικός φόρος τηλεόρασης, Φ.Π.Α.).

Σήμερα βέβαια, με την έπιβολή του Ν.2328/95, η κατάσταση άλλαξε δραματικά, με αποτέλεσμα όλες σχεδόν οι επιχειρήσεις Μέσων Ένημερώσεως να λειτουργούν με τραγικά οικονομικά προβλήματα, τα όποια προσπαθούν να αντιμετωπίσουν με πιέσεις, εκδιασμούς, απολύσεις προσωπικού και μείωση του κόστους παραγωγής με αποτέλεσμα την ποιοτική καταβαράθρωση του προγράμματός τους.

Διαπλεκόμενα συμφέροντα

Κάθε επιχειρηματίας, που έχει μεγάλες ή μικρές επιχειρηματικές σχέσεις με την κρατική κυρίως εξουσία, νοιώθει πιο ασφαλής, όταν διαπλέκει τις σχέσεις του αυτές με την δραστηριοποίησή του στο χώρο των Μέσων Ένημερώσεως.

Έτσι, ένας διαπλέκει τις επιχειρήσεις του στους χώρους των πετρελαιοειδών, των διυλιστηρίων, των τραπεζών, του έφοπλισμού και του άθλητισμού, με την ιδιοκτησία τηλεοπτικών σταθμών, εταιρειών τηλεοπτικών παραγωγών και οικονομικών έφημερίδων.

Άλλος διαπλέκει τις δραστηριότητές του στους χώρους των τηλεπικοινωνιών, της πληροφορικής, των τυχερών παιχνιδιών και του άθλητισμού με τη λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού, την έκδοση περιοδικού και συμμαχίες με «συναδέλφους» του επιχειρηματίες.

Άλλος διαπλέκει τις κατασκευαστικές

* Περίληψη της εισηγήσεως που παρουσιάστηκε στη μηνιαία συνάντηση των μελών της Χ.Ε.Ε. την Κυριακή 2/2/1997 από τον οικονομολόγο Ευθύμιο Παπαγεωργίου.

και έφοπλιστικές του έταιρείες με την έκδοση έφημερίδων και πλήθους περιοδικών, τη λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού και έταιρείας τηλεοπτικής προπομήσεως («ρόζ») τηλεφωνα, ώροσκόπια), τη συμμετοχή του σέ τηλεοπτικό σταθμό και τις παραγωγές τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Άλλος χρησιμοποιεί τη δύναμη που απέκτησε μέσω των έφημερίδων, των περιοδικών, των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών που κατέχει, για να ύποστηρίζει τις νόμμες(;) έφοπλιστικές του δραστηριότητες.

Άλλος ύποστηρίζει τις δραστηριότητες του στο έμποριο όπλων, στο χρηματιστήριο, στους χώρους της ύγείας και των κατασκευών με την έκδοση πολιτικών και οικονομικών έφημερίδων και περιοδικών.

Άλλος, τέλος, δημιούργησε πρώτα το ισχυρότερο ίσως έκδοτικό συγκρότημα στη χώρα μας με πλήθος έφημερίδων και περιοδικών, προχώρησε στη συμμετοχή του σέ τηλεοπτικό σταθμό και σέ έταιρεία παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων, ώστε να μπορεί σήμερα να έλέγχει μονοπωλιακά και σέ πανελλήνια κλίμακα όλα τα πολιτιστικά δρώμενα, καθώς και την έφαρμογή των νέων τεχνολογιών στους κρίσιμους τομείς του Πολιτισμού, της Παιδείας (μουσικής και γενικής) και της Έκκλησιαστικής και Μοναστηριακής κληρονομιάς μας.

Υπάρχουν βέβαια και οι έπιχειρηματίες που κινούνται άμιγώς στο χώρο των έντύπων και ηλεκτρονικών Μέσων έννημερώσεως, έπεκτείνοντας τις δραστηριότητές τους μέχρι τις τηλεοπτικές παραγωγές, τις έταιρείες τηλεοπτικής προπομήσεως και τις σχολές δημοσιογραφίας.

Η κρίση της δημοσιογραφίας

Η κρίση που διέρχεται, κατά γενική όμολογία, ή δημοσιογραφία στη χώρα μας άντανακλά την ευρύτερη κρίση των κοινωνικών θεσμών. Η έκρηκτική άνάπτυξη των Μέσων Ένημερώσεως άπαίτησε χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας, για τις όποιες ύπηρξε ύπέρομη προπομή άνδιαφερομένων προ-

σώπων χαμηλής ποιότητας και ιδίως δημοσιογράφων μειωμένης μορφώσεως και παιδείας.

Άποτέλεσμα αυτών ήταν ή ίσοπέδωση κάθε δημοσιογραφικού κανόνα δεοντολογίας. Το γεγονός έπεξεργάζεται πλέον και διαμορφώνεται από τις προσχηματισμένες άπόψεις του πομπού του μηνύματος και δέν μεταβιβάζεται αυτούσιο στο λαό-δέκτη.

Ειδικά, τα ήλεκτρονικά Μέσα έπεξεργάζονται άτελώς το γεγονός, λόγω του μονίμου άγχους που διακατέχει τα στελέχη τους για την γρήγορη και «άποκλειστική» μετάδοση της είδήσεως. Έπιπλέον, τα συμφέροντα του έπιχειρηματία-ιδιοκτήτη έπιδρούν καταλυτικά στο λειτουργήμα του δημοσιογράφου.

Η πτώση των έφημερίδων

Η πτώση των κυκλοφοριών των έφημερίδων, τις όδήγησε σέ έξάρτηση από τη διαφήμιση και τα κουπόνια των προπορών. Οι έφημερίδες από πωλητές είδήσεων, έγιναν πωλητές διαφημιστικών καταχωρίσεων και κάθε είδους προϊόντων.

Η παραδοσιακή σχέση έφημερίδας- άναγνώστη κλονίστηκε από τη γενική κοινωνική κρίση, την άμφισβήτηση άξιων και θεσμών, την δυναμική είσοδο των ήλεκτρονικών Μέσων και τη μεταβολή των συνθηκών διαβίσεως του μέσου άνθρώπου.

Ταυτοχρόνως οι έφημερίδες άμφισβητούνται για την άξιοπιστία και την έγκυρότητά τους. Αυτό όφείλεται στην άπόλυτη πολιτική τους τοποθέτηση, στην έξαγορά τους από έπιχειρηματίες με ευρύτερες δραστηριότητες και στην έξάρτησή τους από τα συμφέροντα των διαφημιζόμενων.

Σήμερα οι έφημερίδες κάνουν το λάθος να άνταγωνίζονται τα ήλεκτρονικά Μέσα στον τομέα των είδήσεων. Τελικά όμως θα έπιβίωσουν μόνον όσες συνειδητοποιήσουν ότι ή τηλεόραση και το ραδιόφωνο έννημερώνουν για το γεγονός, ένώ στην έφημερίδα μένει να έξηγει, να έρμηνεύει, να σχολιάζει και να κριτικάρει.

Ἀντιθέτως, ἀπὸ τὶς σημερινὲς ἐφημερίδες ἀπουσιάζουν ἡ παρουσίαση τῶν γεγονότων μὲ κριτικὸ πνεῦμα, ὁ ἐρεθισμὸς τῆς κρίσεως καὶ τῆς λογικῆς τοῦ ἀναγνώστη, καθὼς καὶ ἡ προστασία τοῦ ἀναγνώστη ἀπὸ τὴν μαλθακότητα τῶν ἠλεκτρονικῶν Μέσων. Ἀκόμα, λείπουν ἡ ἀρθρογραφία μὲ προσωπικότητα καὶ νευρὸ, τὰ καθημερινὰ κριτικὰ σχόλια καὶ ἡ παρουσίαση σημαντικῶν σημείων τοῦ γεγονότος, καὶ σχεδὸν παντελῶς τὸ χρονογράφημα καὶ τὸ διήγημα.

Ἡ ἄνοδος τῶν περιοδικῶν

Τὰ τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται μιὰ σημαντικὴ κυκλοφοριακὴ αὐξηση τοῦ ἐιδικοῦ τύπου. Ἰδίως κατὰ τὴν τελευταία διετία, ἐμφανίστηκαν δεκάδες νέοι τίτλοι περιοδικῶν. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ δὲν προσέθεσαν κάτι νέο στὸν περιοδικὸ τύπο, δὲν ἔχουν κάποιο πνευματικὸ ἢ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, ἔτσι ὥστε νὰ χαρακτηρίζονται ἀπὸ πολλοὺς ὡς τὸ «περιτύλιγμα τῶν CD πού περιέχουν»!

Οἱ ἐκδότες τους προσπαθοῦν μὲ τὶς ἀλεπάλληλες νέες ἐκδόσεις νὰ διεκδικήσουν τὸ μερίδιό τους ἀπὸ τὴ μείωση τῶν τηλεοπτικῶν διαφημίσεων καὶ νὰ ἰσοσκελίσουν τὶς ζημιές πού ἔχουν ἀπὸ ἄλλα Μέσα ἰδιοκτησίας τους. Τελικὰ, τὰ κατὰ περιοδικὸ διαφημιστικὰ ἔσοδα εἶναι μειωμένα, ἐναντι προηγουμένων ἐτῶν. Μακροπρόθεσμα ὅμως φαίνεται νὰ εἶναι κερδισμένοι οἱ ἐκδότες ἀπὸ τὴν αὐξηση τῶν κυκλοφοριῶν, λόγω τῶν CD καὶ τῶν προσφορῶν πού συνοδεύουν τὰ περιοδικὰ.

Κριτήρια διαμορφώσεως τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων

Τὰ ἐπιτελεῖα τῶν τηλεοπτικῶν σταθμῶν θέτουν κάποιες βασικὲς ἀρχές στὴ διαμόρφωση τῶν προγραμμάτων τους. Ὁ πρωταρχικὸς τους στόχος εἶναι νὰ κερδηθοῦν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότεροι τηλεθεατές. Πρέπει δέβαια νὰ ἀποδειχθοῦν οἱ προτιμήσεις τῶν τηλεθεατῶν, μέσω τῶν καθημερινῶν ἐρευνῶν τηλεθέας τῆς AGB, ὥστε νὰ ἀπο-

κτηθεῖ μεγαλύτερο μερίδιο στὴ διαφημιστικὴ πίττα.

Κριτήρια ἐπιλογῆς τῶν τηλεοπτικῶν σεναρίων

Τὸ πρῶτο μέλημα τῶν διευθυντῶν προγράμματος δὲν εἶναι ἡ ἐπιλογὴ τῶν καλύτερων ποιοτικῶν σεναρίων! Πρωταρχικὰ ἐνδιαφέρονται νὰ ὑπογράψουν συμβόλαια συνεργασίας μὲ ἐπιτυχημένα «ὀνόματα» (ἠθοποιούς, σκηνοθέτες, σεναριογράφους), ὥστε νὰ προσελκύσουν ἀρχικῶς τοὺς θαυμαστές τους.

Τὰ ἐπεισόδια τῶν ὑποψηφίων σεναρίων πρέπει νὰ εἶναι πολλά, νὰ «γυρίζονται» σὲ πολὺ σύντομο χρόνο (2-3 ἐπεισόδια ἀνὰ βάρδια) καὶ μάλιστα σὲ κλειστὸ χῶρο, ὥστε νὰ συμπιέζεται ἀκόμα περισσότερο τὸ ἤδη χαμηλὸ κόστος παραγωγῆς.

Ἔτσι οἱ τελικὲς ἐπιλογές τῶν μὲν ἰδιωτικῶν σταθμῶν εἶναι συνήθως πολιτισμικὰ φθαρτές καὶ κενές, ἐνῶ τῶν κρατικῶν σταθμῶν εἶναι συστηματικὰ ἀπωθητικὲς γιὰ τοὺς τηλεθεατές.

Ἡ «ἐπιτυχημένη» συνταγὴ γιὰ ἓνα δελτίο εἰδήσεων

Ἄς ἐρθοῦμε τώρα στὰ πολυσυζητημένα τηλεοπτικὰ δελτία εἰδήσεων καὶ ἄς δοῦμε τὶς κρυφές πλευρές τοῦ θέματος.

Τὸ δελτίο εἰδήσεων ὀρίζεται ἀπὸ ἀρκετοὺς «κατασκευαστές» του ὡς μιὰ δραματοποιημένη ἐνημέρωση μὲ 70% εἰκόνα καὶ μόλις 30% λόγο. Ἐνα δελτίο εἰδήσεων, λένε, γιὰ νὰ πετύχει πρέπει νὰ ἐντυπωσιάζει καὶ νὰ καθλώνει, νὰ ἐρεθίζει τὴ φαντασία, νὰ προκαλεῖ ἀνησυχία καὶ τρόμο, νὰ δίνει τὴν αἴσθηση ὅτι ἐρχεται τὸ χειρότερο, νὰ χρησιμοποιεῖ δυνατὲς ἐκφράσεις καὶ σκληρὲς εἰκόνας, πού «στάζουν αἷμα». Ὁ τόνος καὶ ἡ χροιά τῆς φωνῆς τῶν παρουσιαστῶν πρέπει νὰ «δένουν» μὲ τὶς εἰκόνας, νὰ φαίνεται ὅτι συμπάσχουν.

Οἱ εἰδήσεις πού μεταδίδονται πρέπει νὰ ἔχουν τὴν αἴσθηση τῆς μοναδικότητας καὶ τῆς ἀποκλειστικότητας. Καλὸ εἶναι νὰ

«συντηροῦνται», με τὸν τεμαχισμό τους στὰ δελτία δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, γιὰ νὰ «ἀποδίδουν» ὅσο γίνεται.

Τὰ γεγονότα πρέπει νὰ σκηνοθετοῦνται καλὰ καὶ με μεγάλη δόση ὑπερβολῆς. Ἀκόμα καὶ τὰ ἀπλᾶ συμβάντα μποροῦν νὰ μεγεθύνονται σὲ «ψευδογεγονότα» με τὴν ἐπιτυχημένη ὀπτικοποίηση καὶ τὴ μεθοδευμένη παρουσίαση: «διαρρέεται» μὴ πληροφορία, συνδιάζεται ἢ πληροφορία με τὸ ἀπλὸ συμβάν, προσαρμύζονται κατάλληλες φράσεις καὶ εἰκόνες (ἀκόμα καὶ ἀπὸ ἀρχεῖο) καὶ τέλος ἀκολουθοῦν ἀπλουστευμένες ἐπεξηγήσεις ἀπὸ τὸν δημοσιογράφο, ὥστε τὸ κοινὸ νὰ νομίζει ὅτι κατανοεῖ ἀβίαστα ἀκόμα καὶ τὸ πιὸ πολὺπλοκο θέμα, ἐξάγοντας μάλιστα καὶ εὐκόλα συμπεράσματα!

Ὁ Ἄντριου Χέιγουορντ, Διευθυντὴς εἰδήσεων τοῦ CBS, λέει ὅτι «εἴμαστε τόσο ὑπερβολικοὶ (οἱ δημοσιογράφοι), ὥστε ἔχουμε πιά ὑπονομεύσει τὴν ἱκανότητα νὰ πείσουμε ὅτι ἔχουμε νὰ ποῦμε κάτι σημαντικὸ!»

Καὶ συνεχίζει, ἐντοπίζοντας, ὡς τις ἐπτὰ καθημερινὲς ἀμαρτίες τῶν δελτίων εἰδήσεων στὴν παρουσίαση τῶν γεγονότων, τὸν κυνισμό, τὴ μίμηση καὶ τὴν ἀντιγραφή τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τὴν προβλεψιμότητα, τὴν τεμπελιά, τὴν ὑπεραπλούστευση, τὸ ὕφος καὶ τὴν ἐπίκτηση σοβαροφάνεια, καὶ τέλος τὴν ὑπερβολή!

Ἀξίζει νὰ δοῦμε πῶς ἐνοιωθε μία στᾶρ τῆς ἐλληνικῆς τηλεοράσεως, ὅταν ἔπρεπε ἢ ἴδια θύμα τῆς τηλεοπτικῆς εἰδησεομανίας, ἐξαιτίας ἐνὸς προσωπικοῦ της συμβάντος: «Ποτὲ δὲν φανταζόμουν ὅτι θὰ ἔβλεπα τὸ πρόσωπό μου στὶς εἰδήσεις, εἰδικὰ γιὰ ἓνα τόσο ὀδυνηρὸ περιστατικὸ. Ποτὲ δὲν πίστευα ὅτι θὰ ἀντιμετώπιζα ἓναν τέτοιο ἐξευτελισμὸ... Κάποιοι δημοσιογράφοι θέλουν νὰ μποῦν στὴν προσωπικὴ μου ζωὴ καὶ ἄλλοι γράφουν σενάρια ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη κακοποίηση».

Reality show - Trash TV

«Οἱ δρόμοι φαίνονται καθαροί, γιατί

ὅλα τὰ σκουπίδια εἶναι στὴν τηλεόραση», εἶπε κάποτε ὁ Γούντι Ἄλεν. Φαίνεται ὅτι τελικὰ δικαιώνεται, ἰδίως ὅταν βλέπει κανεὶς τὶ περιβόητες «ἐκπομπὲς κοινωνικοῦ περιεχομένου» ἢ ἀπλούστερα ἐκπομπὲς τῆς «σκουπιδοτηλεόρασης».

«Ὁ πόνος φέρνει θεαματικότητες. Γιατί νὰ αισθάνομαι ἔνοχος, ἐπειδὴ ἀσχολοῦμαι με αὐτὸ ποὺ λέμε ἀνθρώπινο πάθος ἢ κοινωνικὸ πρόβλημα;», εἶπε πρόσφατα ἓνας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες πρωτοπόρους τῶν ἐκπομπῶν αὐτῶν. Πράγματι τὰ ἀνθρώπινα στοιχεῖα, ποὺ γίνονται ἀντικείμενα ἐμεταλλεύσεως σ' αὐτὲς τὶς ἐκπομπές, εἶναι ὁ πόνος, τὰ πάθη, ἡ μιζέρια, ἡ κακομοιριά, ἡ μειονεξία, ἡ χυδαιότητα καὶ κάθε παράξενη προσωπικὴ ἱστορία.

Συνήθως στὶς ἐκπομπές αὐτὲς ἐπικρατεῖ ἡ ἔντονη ἀντιπαράθεση, ὁ ἐκνευρισμὸς, οἱ προσωπικὲς ἀποκαλύψεις γιὰ τὸ ἀντίπαλο μέρος, οἱ ὕβριστικοὶ ἀλληλοχαρακτηρισμοί, ἀκόμα καὶ ἡ χειροδικία. Οἱ παρουσιαστὲς αὐτῶν τῶν ἐκπομπῶν ἐφαρμόζουν με ἐπιτυχία τὴν «ἀρχὴ τοῦ κατευθυνομένου χάους»: προσκαλοῦν μεγάλο ἀριθμὸ προσκεκλημένων με ἀσυμβίβαστες ἀπόψεις μεταξύ τους καὶ στὴ μέση ὁ δημοσιογράφος «ρίχνει λάδι στὴ φωτιά»!

Τί μένει τελικὰ στὴ μνήμη τοῦ τηλεθεατῆ αὐτῶν τῶν ἐκπομπῶν; Σύμφωνα με ἔρευνες, στὸ 50% μένει μόνο τὸ ὀπτικὸ μέρος, τὰ χρώματα, τὰ σκηνικὰ καὶ τὰ ροῦχα, στὸ 25% ἡ ἠχητικὴ ἀτμόσφαιρα, ἡ φασαρία καὶ τὰ ἐπεισόδια, ἐνῶ μόλις στὸ ὑπόλοιπο 25% λέξεις καὶ φράσεις ποὺ ἀνταλλάχθηκαν καὶ κατὰ προσέγγιση τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ θέμα τῆς ἐκπομπῆς!

«Τὸ πρόβλημα με τὰ Reality show, με τὴ δαμνοποίηση τῆς ζωῆς μας εἶναι ἡ ἀλλοίωση τοῦ βλέμματός μας», ἐπισημαίνει εὐστοχα ἡ τηλεκριτικὸς Πόπη Διαμαντάκου.

Ἡ παιδικὴ τηλεθέαση

Οἱ μακροχρόνιες ἀρνητικὲς ἐπιδράσεις τῆς τηλεοράσεως στὴ συμπεριφορὰ καὶ στὴν πνευματικὴ συγκρότηση τοῦ συγχρόνου

νέου ανθρώπου έχουν τις ρίζες τους στην παιδική τηλεθέαση.

Πραγματικά, τὰ κυριότερα συμπεράσματα παγκοσμίων έρευνών, από τὰ όποια παραθέτουμε τὰ σημαντικότερα, είναι συνταρακτικά:

1. Ένα παιδί βλέπει καθημερινά 4 ώρες τηλεόραση κατά μέσο όρο.

2. Τό 25%, από όσους βλέπουν τηλεόραση στις ώρες αιχμής 20.00-23.00, είναι παιδιά. Τό ποσοστό αυτό στις ώρες 23.00-02.00 διατηρείται στο 11%.

3. Ένα παιδί, όταν γίνει 70 ετών, θα έχει ξοδέψει 7 χρόνια κατά μέσο όρο από τή ζωή του, παρακολουθώντας τηλεόραση.

4. Ό χρόνος τηλεθέασης ενός παιδιού ξεπερνά τὰ χρονικά όρια κάθε άλλης δραστηριότητάς του, εκτός από τόν ύπνο.

5. Μέσα σέ ένα χρόνο ένα παιδί έχει παρακολουθήσει 1.000 φόνους, έπιθέσεις ή βιασμούς, 8.000 πράξεις βίας, 14.000 σκηνές και αναφορές για τό σέξ, 3 έως 4.000 διαφημίσεις, από τις όποιες 1.000 άφορούν οίνοπνευματώδη ποτά.

6. Τά παιδιά, όσο πιο συστηματικά και συχνά παρακολουθούν σκηνές βίας, τόσο πιο έπιθετικά γίνονται. Βαθμιαία ή έπιθετικότητα καθίσταται μόνιμο χαρακτηριστικό τής συμπεριφοράς τους.

7. Η μακρά παρακολούθηση τηλεόρασης προκαλεί παθητική άφομοίωση ιδεών, θέσεων και προτύπων συμπεριφοράς, ενώ έμποδίζει τή ανάπτυξη τής κριτικής ικανότητας, τού αισθηματικού και τού συναισθηματικού κόσμου τού παιδιού.

8. Η συστηματική προβολή τής βίας, μέσω τής τηλεόρασης, δημιουργεί στα παιδιά τή έντύπωση ότι οι κοινωνικές σχέσεις είναι σχέσεις βίας και προσωπικής έπικρατήσεως.

9. Ό έθισμός στην τηλεοπτική βία προκαλεί τή βαθμιαία κατάρρευση τών άξιών που άποτελούν τούς ήθικούς και κοινωνικούς φραγμούς τής ανθρώπινης συμπεριφοράς.

10. Ό έθισμός στην τηλεόραση άποσπά

τά παιδιά από άλλες δραστηριότητες και τὰ άποκοινωνικοποιεί. Η τηλεόραση αντικαθιστά τό παιχνίδι, άδρανοποιεί τή σκέψη, καθιστά τὰ παιδιά μαλθακά και έπηρεάζει τή σωματική ανάπτυξη.

Άν θέλουμε νά άξιοποιήσουμε τὰ θετικά στοιχεία τής τηλεόρασης και νά περιορίσουμε στο έλάχιστο τις βλαπτικές της επιδράσεις, μπορούμε νά κάνουμε πράξη τόν παρακάτω διεθνή δωδεκάλογο για τήν παιδική τηλεθέαση, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Media and Values» και προσαρμόστηκε άργότερα στα έλληνικά από τήν Ένωση Καταναλωτών «ή Ποιότητα τής Ζωής» (ΕΚΠΟΙΩ):

1. Τοποθετείστε τήν τηλεόραση στο καθιστικό σας.

2. Φτιάξτε οίκογενειακό τηλεοπτικό πρόγραμμα.

3. Παρακολουθείτε μαζί με τὰ παιδιά τηλεόραση.

4. Όχι παθητικότητα μπροστά στην τηλεόραση.

5. Κάντε κριτική και δημιουργήστε αντίήρωες.

6. Άξιοποιήστε σωστά αυτά που βλέπετε.

7. Κριτικάρετε τις είδησεις.

8. Ποτέ διαφημίσεις χωρίς κριτική.

9. Μάθετε νά κλείνετε τήν τηλεόραση.

10. Μήν ανταμείβετε τὰ παιδιά με περισσότερη τηλεόραση.

11. Μήπως υπάρχει τίποτα καλύτερο πριν άνοιξει ή τηλεόραση;

12. Λιγότερη τηλεόραση κάνει καλό.

Ραδιόφωνο: ό φτωχός συγγενής

Πραγματικά οι περισσότεροι ραδιοφωνικοί σταθμοί φυτοζωούν οικονομικά, με παράλληλη ποιοτική πτώση τού προγράμματος τους προσφέρουν.

Μακροπρόθεσμα, άναμένεται νά συρρικνωθεί τό μεγάλο πλήθος τών ραδιοφωνικών σταθμών που υπάρχουν σήμερα. Όσοι έπιθυμούν νά έπιζήσουν, εκτός 2-3 μεγάλων έπιτυχημένων ένημερωτικών σταθμών,

καλό είναι να εγκαταλείψουν την πολυσυλλεκτικότητα του προγράμματός τους και να αφιερωθούν σ' ένα «ειδικό κοινό» με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα: π.χ. μουσικά, αθλητικά, εκκλησιαστικά, επιστημονικά, πολιτιστικά. Παράλληλα δεν θα πρέπει να αποβλέπουν σέ βραχυπρόθεσμα επιχειρηματικά κέρδη, αλλά να στηρίζονται σέ γερεές επενδύσεις σέ στελέχη και τεχνική ύποδομή, ώστε μακροπρόθεσμα να απολαύσουν εξασφαλισμένα κέρδη.

Νομικό πλαίσιο λειτουργίας τῶν ἠλεκτρονικῶν Μέσων Ἐνημερώσεως

Ἐπί σειρά ἐτῶν τὰ ἠλεκτρονικά Μέσα Ἐνημερώσεως λειτούργησαν ἀνεξέλεγκτα. Καθένας μπορούσε νὰ λειτουργεῖ ἕνα ραδιοφωνικό ἢ τηλεοπτικό σταθμό. Ἐτσι κανένα Μέσο δὲν ἔχει νόμιμη ἄδεια ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας. Τὸ νομικὸ πλαίσιο λειτουργίας τους ρυθμίστηκε ἀπὸ τὸν πρόσφατο Ν.2328/1995, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ κατάσταση ἔφτασε στὸ ἀπροχώρητο καὶ δύσκολα θὰ μπεῖ σὲ μιὰ τάξη.

Στὴν τηλεόραση προκηρύχθηκαν 7 συχνοτήτες ἐθνικῆς, 24 περιφερειακῆς καὶ 59 τοπικῆς ἐμβελείας. Στὸ ραδιόφωνο, γιὰ τὸ νόμο Ἀττικῆς, προκηρύχθηκαν 20 συχνοτήτες (μεταξὺ 88,8 καὶ 102,4 FM), γιὰ τὶς ὁποῖες ὑποβλήθηκαν ἄνω τῶν 90 αἰτήσεων! Οἱ συχνοτήτες 87,8-88,2 καὶ 104,7-105,6 FM θὰ δοθοῦν σὲ ἐρασιτεχνικούς σταθμούς. Στὴν ἐπαρχία θὰ προκηρυχθοῦν συγκεκριμένες συχνοτήτες ἀνά νομό.

Τρόποι παρεμβάσεως τῶν ἰδιωτῶν στὰ Μέσα Ἐνημερώσεως

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἀδυσώπητο κόσμο τῶν Μέσων Ἐνημερώσεως, καὶ ἰδίως τῆς τη-

λεοράσεως, εἶναι λογικὸ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς μικρὸς καὶ μόνος, ἀδύναμος νὰ ὑψώσει μιὰ φωνὴ διαμαρτυρίας ἢ θετικῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ κακοῦ. Κι ὅμως ὑπάρχουν προοπτικές!

Ἀντιδράστε ἄμεσα, ὅταν ἐνοχληθεῖτε ἀπὸ κάποια ἐκπομπή, τηλεφωνικῶς, μέσω FAX ἢ μὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Μέσο Ἐνημερώσεως ποὺ τὴν προέβαλε καὶ συγκεκριμένα πρὸς τὸν δημοσιογράφο ἢ τὸν παραγωγὸ τῆς ἐκπομπῆς, τὴ γενικὴ Διεύθυνση τοῦ Μέσου, τὸν Διευθυντὴ Προγράμματος καὶ τὸν Διευθυντὴ Δημοσιῶν Σχέσεων.

Γράψτε μιὰ ἐπιστολὴ διαμαρτυρίας πρὸς τὶς ἐταιρεῖες ποὺ διαφημίζουν τὰ προϊόντα τους, μέσω τῆς συγκεκριμένης ἐκπομπῆς, γιὰ τὴν ἐπιλογή τους νὰ διαφημιστοῦν μέσω αὐτῆς, μὲ κοινοποίηση στὸν Διευθυντὴ Διαφημίσεων τοῦ Μέσου Ἐνημερώσεως. Εἶναι ἕνα μέτρο ποὺ ἀποδίδει.

Στεῖτε μιὰ ἐπιστολὴ διαμαρτυρίας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Τύπου, τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο Ραδιοτηλεοράσεως, τὴν Ε.Σ.Η.Ε.Α. καὶ ἀντίστοιχα Εὐρωπαϊκὰ ὄργανα.

Ὅσοι ἔχετε μεγαλύτερη ἀντοχή, κάντε ἀγωγή κατὰ τοῦ Μέσου Ἐνημερώσεως καὶ τῶν ἀντιστοίχων ὑπευθύνων, ὑπερασπισθεῖτε καὶ ὑποστηρίξτε τοὺς θιγομένους ἀπὸ τὰ Μέσα Ἐνημερώσεως.

Τέλος, μὴ δίνετε θεαματικότητες ὅσοι παρακολουθεῖτε, ἔστω καὶ παθητικά, τὰ ὁποιαδήποτε «σκουπίδια». Ἀλλάξτε κανάλι, αλλάξτε ἐκπομπή, διαλέξτε κάτι καλύτερο, κι ἂν δὲν τὸ βρεῖτε, ἀπλᾶ κλειστε τὴν τηλεόραση! Ὑπάρχουν τόσα σημαντικὰ πράγματα στὴ ζωὴ μας!

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Β'

Ὁ Κόνων ὁ Σάμιος (3ος αἰ. π.Χ.), φίλος τοῦ Ἀρχιμήδη, ἐπινόησε μιὰ καμπύλη μὲ τὸ ὄνομα «*Ισαμένη*», γιὰ τὴν ὁποία ὅμως δὲν ἔχουμε πληροφορίες. Ὁ ἴδιος διατύπωσε τὸ θεώρημα τῆς ἐπίπεδης ἔλικας, τὸ ὁποῖο ἀπέδειξε κατόπιν ὁ Ἀρχιμήδης.

Ὁ Ἀρχιμήδης ὁ Συρακούσιος (287-212 π.Χ) εἶναι ὁ μεγαλύτερος μαθηματικὸς ὄλων τῶν ἐποχῶν. Οἱ πιὸ σημαντικὲς συνεισφορὲς τοῦ Ἀρχιμήδη ἀνήκουν στὸν τομέα ποὺ λέμε σήμερα «Ὀλοκληρωτικὸς Λογισμὸς». Ἀσχολήθηκε μὲ θεωρήματα γιὰ τὰ ἐμβαδὰ ἐπιπέδων σχημάτων καὶ τοὺς ὄγκους στερεῶν σωμάτων.

Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ Κανονικὸ ἐξάγωνο καὶ διπλασιάζοντας διαδοχικὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν πλευρῶν, ἔφθασε, μέσω τοῦ κανονικοῦ πολυγώνου $6 \times 2^4 = 96$ πλευρῶν, στὴν προσέγγιση $3 + \frac{10}{31} < \pi < 3 + \frac{1}{7}$ (ὅπου π εἶναι ὁ λόγος τοῦ μήκους τοῦ κύκλου πρὸς τὴ διάμετρο αὐτή). Κατὰ τὸν G. Logia ὁ Ἀρχιμήδης γνώριζε τοὺς τριγωνομετρικοὺς τύπους $\eta\mu(\alpha \pm \epsilon)$ $\epsilon\upsilon\upsilon(\alpha \pm \epsilon)$. Ὁ Ἀρχιμήδης ἀσχολήθηκε καὶ μὲ προβλήματα ποὺ ἀνάγονται στὴ λύση τῆς πλήρους τριτοβάθμιας ἐξίσωσης. Ὁ ἴδιος θεωρεῖ ἄσκοπο νὰ εἰσέλθει στὶς λεπτομέρειες τῆς λύσης καὶ παραπέμπει στὸ τέλος τῆς ἐργασίας του ποὺ δυστυχῶς χάθηκε. Μέχρι σήμερα εἶναι ἓνα μεγάλο αἰνίγμα στὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς γεωμετρίας γιὰ τὸ ποιὸς ἦταν οἱ μέθοδοι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Μαθηματικῶν γιὰ τὴ λύση τῶν ἐξισώσεων τρίτου βαθμοῦ.

Τεράστιο εἶναι τὸ μαθηματικὸ ἔργο τοῦ

Ἀρχιμήδη! Γιὰ τὸ ἔργο του ἐπίσης ἀναφέρουμε τὰ ἑξῆς: ὁ Ἀρχιμήδης τελειοποίησε τὴ «μέθοδο τῆς ἐξαντλήσεως», ἔδωσε τὴν ἐπιφάνεια καὶ τὸν ὄγκο τῆς σφαίρας, ἔλυσε σημαντικὰ γεωμετρικὰ προβλήματα, βοήθησε μιὰ σπουδαία ἐπίπεδη καμπύλη ποὺ φέρει τὸ ὄνομα «*ἔλικα τοῦ Ἀρχιμήδους*», τετραγώνωσε ἓνα παραβολικὸ τμήμα, ὑπολόγισε τὸ ἄθροισμα φθίνουσας γεωμετρικῆς προόδου μὲ λόγος $\frac{1}{4}$, ἔλυσε τὸ πρόβλημα τῆς τριχοτόμησης ὀξείας γωνίας μὲ τὴ βοήθεια τῆς κινητικῆς γεωμετρίας, πλούτισε τὴ γεωμετρία μὲ πολλὰ νέα θεωρήματα, ἔδωσε τὸν τύπο ποὺ ἀναφέρεται στὸ ἐμβαδὸ τῆς ἔλλειψης $E = \pi \cdot a \cdot b$ ἀσχολήθηκε μὲ τὰ ἐκ περιστροφῆς παραβολοειδῆ καὶ ὑπερβολοειδῆ καὶ μὲ τὰ ἐκ περιστροφῆς ἔλλειψοειδῆ σχήματα κ.ά.

Ὁ Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος (256-194 π.Χ.) ἔγραψε ἓνα μαθηματικὸ ἔργο τὸ «*Κόσμινο*», ποὺ ἀναφέρεται στὸν προσδιορισμὸ τῶν πρώτων ἀριθμῶν. Ἐπίσης μὲ ἓνα δικό του ὄργανο, τὸν μεσολάβη, ἔλυσε τὸ Δῆλιο πρόβλημα.

Ὁ Νικομήδης (3ος-2ος αἰ. π.Χ.) βοήθησε μιὰ καμπύλη, ποὺ λέγεται «*κοιχοειδῆς*» ἢ «*κοιλοειδῆς*». Μὲ τὴν καμπύλη αὐτὴ ἔλυσε τὸ δῆλιο πρόβλημα (δηλ. τὸ πρόβλημα διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου), τὸ πρόβλημα τῶν μέσων ἀναλόγων στὸ ὁποῖο ἀνάγεται τὸ πρῶτο, καὶ τὸ πρόβλημα τῆς τριχοτόμησης τυχαίας γωνίας. Ὁ ἴδιος βοήθησε, ὅπως λένε, ἓνα εἰδικὸ ὄργανο ποὺ μὲ συνεχῆ κίνηση χάραξε τὴν «*κοιχοειδῆ*».

Ὁ Σκοπίνας (3ος-2ος αἰ. π.Χ.), ὁ Συρα-

κούσιος, θρήκε πολλές μηχανικές κατασκευές, τῶν ὁποίων τῆ λειτουργία ἐξήγησε μὲ διάφορες μαθηματικές σχέσεις.

Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Περγαῖος (3ος-2ος αἰ. π.Χ.) εἶναι ὁ τρίτος μεγάλος μαθηματικὸς τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, μετὰ τὸν Εὐκλείδη καὶ τὸν Ἀρχιμήδη. Ὁ Ἀπολλώνιος ἔδωσε δική του λύση στὸ πρόβλημα τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου (χωρὶς κανόνα καὶ διαβήτη), θεμελίωσε τὴ θεωρία τῶν κωνικῶν τομῶν, ἀσχολήθηκε μὲ τὴ μέθοδο τῶν νεύσεων (δηλ. τὸ πρόβλημα νὰ τοποθετηθεῖ μετὰξὺ δύο δοσμένων εὐθειῶν εὐθύγραμμο τμήμα δοσμένου μήκους, τὸ ὁποῖο προεκτεινόμενο νὰ διέρχεται ἀπὸ δοσμένο σημεῖο), ἀσχολήθηκε μὲ γεωμετρικούς τόπους ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι ὁ γνωστὸς γεωμετρικὸς τόπος μὲ τὸ ὄνομα «Ἀπολλώνιος κύκλος» (δηλ. ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων τοῦ ἐπιπέδου, τῶν ὁποίων οἱ ἀποστάσεις ἀπὸ δύο σταθερὰ σημεῖα ἔχουν σταθερὸ λόγο), διατύπωσε ρητὰ τὴν ἀπαιτήση, γιὰ πρώτη φορά, ὅτι οἱ γεωμετρικὲς κατασκευὲς πρέπει νὰ γίνονται μὲ μόνον ὄργανα τὸν κανόνα καὶ τὸν διαβήτη καὶ ἔλυσε τὸ θεμελιώδες πρόβλημα: «*Νὰ κατασκευασθεῖ κωνικὴ τομὴ διερχομένη διὰ πέντε σημείων*», χωρὶς ὅμως νὰ δώσει καμία σχετικὴ λεπτομέρεια. Ἀσχολήθηκε μὲ τὸ γενικὸ πρόβλημα: «*Νὰ κατασκευασθεῖ κύκλος ποὺ νὰ ἐφάπτεται τριῶν ἄλλων δοσμένων κύκλων*». Ἐγραψε πολλὰ μαθηματικὰ ἔργα, ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ «*Λόγου ἀποτομῆς*» (βιβλία 2). Κύριον ὅμως ἔργο του ποὺ τὸν ἐδόξασε εἶναι τὰ «*Κωνικά*» σὲ ὀκτῶ βιβλία ἐκ τῶν ὁποίων χάθηκε τὸ ὄγδοο. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφέρουμε ὅτι οἱ σημερινὲς ὀνομασίαι τῶν κωνικῶν εἶναι ἀκριβῶς αὐτὲς ποὺ τοὺς εἶχε δώσει ὁ Ἀπολλώνιος.

Ὁ Ζηνόδορος (2ος αἰ. π.Χ.) ἀσχολήθηκε μὲ ἰσοπεριμετρικὰ καὶ ἰσοεμβαδικὰ προβλήματα. Ὁ ἴδιος ἔθεσε τὰ ἐρωτήματα: «*Ποιὸ σχῆμα μὲ δοσμένη περίμετρο ἔχει τὸ μέγιστο ἐμβαδὸ*» καὶ «*ποιοὸ σῶμα μὲ δοσμέ-*

νη ἐπιφάνεια ἔχει τὸν μέγιστο ὄγκο». Ὁ Ζηνόδορος ἀπέδειξε τὰ ἐξῆς τέσσερα θεωρήματα: 1) «*Κάθε πλατωνικὸ στερεὸ ἔχει ὄγκο μικρότερο ἀπὸ σφαῖρα ἴσης ἐπιφάνειας*». 2) «*Μεταξὺ ὄλων τῶν ἰσοπεριμέτρων σχημάτων τοῦ ἐπιπέδου ὁ κύκλος ἔχει τὸ μέγιστο ἐμβαδὸ*». 3) «*Ἀπὸ δύο κανονικὰ καὶ ἰσοπερίμετρα πολύγωνα αὐτὸ ποὺ ἔχει τὸ μεγαλύτερο πλῆθος πλευρῶν ἔχει καὶ τὸ μέγιστο ἐμβαδὸ*». 4) «*Ἀπὸ τὰ τρίγωνα ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια βάση καὶ τὴν ἴδια περίμετρο τὸ ἰσοσκελὲς ἔχει τὸ μεγαλύτερο ἐμβαδὸ*». Τέλος, στὰ ἔργα τοῦ Ζηνόδουρου μπορεῖ κάποιος νὰ βρεῖ τὸ σπέρμα τῶν θεωριῶν τῶν πολικῶν, τῶν ἐξειλιγμένων καὶ τῶν μεγίστων καὶ ἐλαχίστων.

Ὁ Διοκλῆς (2ος αἰ. π.Χ.) ἀσχολήθηκε μὲ μία καμπύλη, τὴν ποία ἀργότερα ὁ Γεμίνος ὁ Ρόδιος ὀνόμασε «*κισσοειδῆ*». Μὲ τὴν καμπύλη αὐτὴ ὁ Διοκλῆς ἔλυσε τὸ πρόβλημα τῆς τριχοτόμησης τυχαίας γωνίας καὶ τὸ Δῆλιο πρόβλημα. Ἐπίσης, ὁ ἴδιος ἔλυσε διάφορα προβλήματα ποὺ ἀναφέρονται στὴ διαίρεση σφαιρας ἀπὸ ἐπίπεδο.

Ὁ Θεοδόσιος ὁ Τριπολίτης (2ος αἰ. π.Χ.), ἀπὸ τὴ Βιθυνία, ἔγραψε τὸ ἔργο «*Θεοδοσίου Τριπολίτου Σφαιρικῶν, βιβλία γ'*». Τὸ ἔργο αὐτὸ καλύπτει τὸ κενὸ ποὺ ὑπάρχει στὰ «*Στοιχεῖα*» τοῦ Εὐκλείδη καὶ ποὺ ἀφορᾶ τὰ σφαιρικὰ σχήματα. Ἐπίσης, τὸ ἔργο αὐτὸ διδάσκει τίς πιὸ ἀπλὲς σχέσεις μετὰξὺ μικρῶν καὶ μεγίστων κύκλων σφαιρας καὶ τίς ιδιότητες τῶν σφαιρικῶν τριγώνων.

Ὁ Σέλευκος (2ος αἰ. π.Χ.), ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα ἀπέδειξε μαθηματικὰ τὴν ἐπίδραση τῆς Σελήνης στὴν πλημμυρίδα καὶ τὴν ἀμπωτη.

Ὁ Περσεὺς (2ος αἰ. π.Χ.), ἀπὸ τὸ Κίτιον τῆς Κύπρου μᾶλλον, ἀσχολήθηκε μὲ τίς σπειροειδεῖς καμπύλες.

Ὁ Ἴππαρχος ὁ Νικαιεὺς (190-120 π.Χ.), ἀπὸ τὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας, θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς θεμελιωτὲς τῆς Τριγωνομετρίας καὶ πατέρας τῆς μαθηματικῆς ἀστρονομίας.

Πρώτος εφάρμοσε τη στερογραφική προβολή σφαιράς. Είναι ο πρώτος έρευνητής που χρησιμοποίησε την τριγωνομετρία. Ο ίδιος συνέταξε «*πίνακα χορδών*» (κάτι ανάλογο με τους πίνακες ήμιτόνων). Τέλος, ο Ίππαρχος τελειοποίησε τη θεωρία για τους όμοκεντρους κύκλους και τους επίκυκλους.

Ο **Διονυσόδωρος** (2ος αι. π.Χ.), από την Άμισο (ή Άμισση) του Πόντου. Υπολόγισε τον όγκο «*σπείρας*» (σαμπρέλλας). Ο ίδιος έλυσε το πρόβλημα: «*Νά διαιρεθεί ημισφαίριο με επίπεδο παράλληλο προς τη βάση του σε δύο μέρη, των οποίων οι όγκοι να έχουν λόγο δοσμένο*».

Ο **Ύψικλης** (2ος-1ος αι. π.Χ.), αφού μελέτησε τα έργα του Άρισταίου του Πρεσβυτέρου και του Άπολλώνιου του Περγαίου, συμπλήρωσε μερικά απ' αυτά και κατέληξε σε σχέσεις που αφορούν γεωμετρικά στοιχεία (έμβασό, όγκος, άκτινα περιγεγραμμένου κύκλου σε μία έδρα) κυρτού κανονικού πολυέδρου. Επίσης, ο ίδιος σ' ένα μικρό του έργο, αστρονομικού περιεχομένου, παρουσιάζει για πρώτη φορά μερικές ιδιότητες των αριθμητικών προσόδων.

Ο **Διονυσόδωρος** (2ος-1ος αι. π.Χ.), από τη Μήλο, άσχολήθηκε με τη μέτρηση της έπιφάνειας και του όγκου της Γης.

Ο **Σωσιγένης ο Άλεξανδρινός** (1ος αι. π.Χ.), μετά από πρόσκληση του Ίουλίου Καίσαρα, έφτιαξε το ημερολόγιο το γνωστό ως «*Ιουλιανό ημερολόγιο*».

Ο **Χάρμανδρος** (1ος αι. π.Χ.) πρόσθεσε προτάσεις στο γενικό μέρος του χαμένου έργου του Άπολλώνιου του Περγαίου «*Έπίπεδοι τόποι*».

Ο **Ήρων ο Άλεξανδρεύς** (1ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.) θεωρείται πατέρας της γεωδαισίας. Είχε βρει μεθόδους έξαγωγής τετραγωνικών και κυβικών ριζών. Συνέταξε ένα είδος λεξικού των γεωμετρικών όρων. Είναι ο πρώτος έπιστήμονας της Άρχαίας Ελλάδας που κατόρθωσε να συνδυάσει συστημα-

τικά τη θεωρία με την πράξη. Ο ίδιος επινόησε πολλούς σπουδαίους γεωμετρικούς τύπους, που χρησιμοποίησε στη γεωδαισία για τον ύπολογοισμό των έμβασών των διαφόρων γεωμετρικών σχημάτων.

Ο **Φίλων** (1ος αι. μ.Χ.), από τα Γάδαρα της Παλαιστίνης, άσχολήθηκε με τον ύπολογοισμό του αριθμού π.

Ο **Κάρπος ο Άντιοχεύς** (1ος αι. μ.Χ.) πέτυχε τον τετραγωνισμό του Κύκλου με τη βοήθεια μιας δικής του καμπύλης, που την ονόμασε: «*έκ διπλής κινήσεως προερχομένη*».

Ο **Σπόρος** (1ος αι. μ.Χ.), από τη Νίκαια, επινόησε δική του λύση στο Δήλιο πρόβλημα.

Ο **Μενέλαος ο Άλεξανδρεύς** (1ος αι. μ.Χ.) έγραψε το σπουδαίο έργο «*Σφαιρικά*», που άπαρτιζόταν από τρία βιβλία. Σ' αυτό περιέχονται για πρώτη φορά σπουδαία θεωρήματα σφαιρικών τριγώνων. Ο Μενέλαος προήγαγε πάρα πολύ τη σφαιρική γεωμετρία. Γνωστό είναι το θεώρημά του που αναφέρεται σε εύθεια που τεμνει τις πλευρές ενός τριγώνου. Επίσης σπουδαίο είναι και το θεώρημα του Μενέλαου για σφαιρικά τρίγωνα. Ο ίδιος ο Μενέλαος δοήκε μία καμπύλη με το όνομα «*παράδοξος*». Τέλος, αναφέρομε ότι ο Μενέλαος μαζί με τον Πτολεμαίο τον Κλαύδιο και τον Ίππαρχο θεωρούνται οι τρεις θεμελιωτές της τριγωνομετρίας, τόσο της επίπεδης όσο και της σφαιρικής.

Ο **Ήράκλειτος ο Μαθηματικός** (1ος αι. μ.Χ.) έδωσε μία κομψή λύση σε ένα λήμμα που συμπεριλαμβανόταν στο βιβλίο του Άπολλωνίου του Περγαίου «*Περί νεύσεων*», που όμως έχει χαθεί.

Ο **Διόδωρος ο Άλεξανδρινός** (1ος αι. μ.Χ.) είχε ως αντίκειμενο μελέτης το «*αίτημα των παραλλήλων εύθειών*».

Ο **Μαρίνος ο Τύριος** (1ος αι. μ.Χ.) τελειοποίησε τους χάρτες του Ίππαρχου. Επίσης, άσχολήθηκε με τη δημιουργία χάρτη του

τότε γνωστού κόσμου, με μαθηματικούς προ-
οδιορισμούς θέσης.

Ο **Πτολεμαῖος ὁ Κλαύδιος** (108-178
μ.Χ.) ἔγραψε τὸ βιβλίο «*Μαθηματικὴ Σύν-
ταξις*» (πὸν σώζεται μέχρι σήμερα). Σ' αὐτὸ
παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἐπίπεδη
καὶ ἡ σφαιρική τριγωνομετρία, καθὼς καὶ
διάφορα σπουδαῖα γεωμετρικὰ προβλήματα
τῆς ἐπίπεδης καὶ σφαιρικῆς γεωμετρίας. Ὁ
ἴδιος ἐπινόησε τὸ σύμβολο γιὰ τὸ μηδέν.
Πρέπει πάντως νὰ τονίσουμε ὅτι ἡ τριγωνο-
μετρία τοῦ Πτολεμαίου εἶναι διαφοροτική
ἀπὸ τὴ σημερινή, ἀφοῦ δὲ συναντᾶμε τὶς συ-
νηθισμένες τριγωνομετρικὲς συναρτήσεις,
ἀλλὰ ἔχομε μόνο τὶς χορδὲς τῶν θεωρουμέ-
νων τόξων. Ὅμως ἂν στὸ βιβλίο τοῦ Πτολε-
μαίου ἀντικαταστήσουμε, ὅσο ἀφορᾷ τὴν τρι-
γωνομετρία, τὴν ἔκφραση «*χορδὴ χ*» μὲ τὴν
ἰσοδύναμη τῆς ἔκφρασης $2 \eta \mu \frac{\chi}{2}$, τότε ἔχο-
με τὴν οὐσιαστικὴ ταυτότητα τῶν δύο συ-
στημάτων.

Γνωστὸ εἶναι καὶ τὸ θεώρημα τοῦ Πτο-
λεμαίου: «*Ἄν ΑΒΓΔ κυρτὸ τετράπλευρο ἐγ-
γεγραμμένο σὲ κύκλω, τότε τὸ ἄθροισμα τῶν
γινομένων τῶν ἀπέναντι πλευρῶν του ἰσοῦ-
ται μὲ τὸ γινόμενο τῶν διαγωνίων του*». Ὁ
ἴδιος ἐφάρμοσε τὸ θεώρημα αὐτὸ στὴν τρι-
γωνομετρία καὶ ὤρηκε τὶς σχέσεις πὸν μὲ
σύγχρονη γραφὴ εἶναι: $\eta \mu (x-y) = \eta \mu x \cdot \epsilon \upsilon \nu y - \epsilon \upsilon \nu x \cdot \eta \mu y$
καὶ $\epsilon \upsilon \nu (x+y) = \epsilon \upsilon \nu x \cdot \epsilon \upsilon \nu y + \eta \mu x \cdot \eta \mu y$. Κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπο ὁ Πτολεμαῖος ἐξήγαγε τὴ σχέση:
 $\eta \mu^2 x = \frac{1 - \epsilon \upsilon \nu 2x}{2}$, τὴν ὁποία μετὰ ἐφάρμοσε κατ'
ἐπανάληψη γιὰ νὰ ὑπολογίσει σειρὲς χορδῶν.
Τέλος, ἀναφέρομε ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἔγραψε
ἔργο γιὰ τὴ στερεογραφικὴ προβολὴ καὶ ἓνα
ἄλλο ἔργο μὲ θέμα τὴν ὀρθὴ προβολὴ σφαι-
ρας σ' ἓνα ἐπίπεδο.

Ὁ **Νικόμαχος ὁ Γερρασηνὸς** (1ος - 2ος αἰ.
μ.Χ.) θεωρεῖται ὁ πατέρας τῆς ἀριθμητικῆς.
Στὸ ἔργο του «*Ἀριθμητικὴ εἰσαγωγή*» ὑπάρ-
χει ὁ νόμος γιὰ νὰ βρισκομε τέλειους ἀρι-
θμούς, δηλ. ἀριθμούς πὸν εἶναι ἀθροίσματα
τῶν διαιρετῶν τους, ὑπάρχει ἡ θεωρία τῶν

«*σχηματικῶν ἀριθμῶν*», ἐπίσης τὸ «*θεώρη-
μα τοῦ Νικομάχου*». Ἀκόμα στὸ βιβλίο του
ἀναφέρονται καὶ θεωρήματα πὸν ἀφοροῦν
γεωμετρικὲς προόδους, καθὼς ἐπίσης ὑπάρ-
χει ὁ «*κανὼν τοῦ Νικομάχου*». Τέλος ση-
μειώνομε ὅτι τὸ βιβλίο αὐτὸ μεταφράστηκε
στὰ λατινικὰ ἀπὸ τὸ Βοήθειο καὶ ἀποτελέσει
τὸ βιβλίο τῆς ἀριθμητικῆς ἐκπαίδευσης τῶν
λαῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Με-
σαιῶνα.

Ὁ **Σερῆνος** (ἢ καὶ **Σερένος** ἢ **Σέρενος**)
(2ος - 3ος αἰ. μ.Χ.), ἀπὸ τὴν Ἀντινόεια (ἢ
Ἀντινούπολη) τῆς Αἰγύπτου, ἔγραψε δύο
βιβλία «*Περὶ Κῶνον τομῆς*» καὶ «*Περὶ κυ-
λίνδρου τομῆς*». Στὸ πρῶτο βιβλίο περιέχε-
ται μία πρόταση σχετικὰ μὲ τὶς διατέμνου-
σες. Ἡ πρόταση αὐτὴ θεωρεῖται βασικὴ γιὰ
τὴ θεωρία τῶν ἀρμονικῶν λόγων.

Ὁ **Διόφαντος ὁ Ἀλεξανδρεὺς** (3ος - 4ος
αἰ. μ.Χ.) θεωρεῖται ὡς ὁ πατέρας τῆς Ἀλγε-
βρας. Τὸ ἔργο του «*Ἀριθμητικὰ*» ἀποτελεῖ
σταθμὸ στὴν ἐξέλιξη τῆς μαθηματικῆς σκέ-
ψης, γιὰ τὴν θεωρεῖται τὸ πρῶτο βιβλίο Ἀλ-
γεβρας, ἐφ' ὅσον σ' αὐτὸ γίνεται χρῆση συ-
στηματικῶν συμβολισμῶν καὶ λύνονται προ-
βλήματα μὲ εἰδικὲς μεθόδους καὶ μάλιστα
προβλήματα ἄλυτα γιὰ τοὺς προγενέστερους
μαθηματικούς. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὑπάρχει ὁ κα-
νόνας: «*λεῖψις ἐπὶ λεῖψιν πολλαπλασιασθεῖ-
σα ποιεῖ ὑπαρξιν, λεῖψις δὲ ἐπὶ ὑπαρξιν ποιεῖ
λεῖψιν*», (δηλ. (-)·(-) = (+) καὶ (-)·(+) = (-).
Ἐπίσης, στὸ ἔργο ὑπάρχουν ξεχωριστὰ ση-
μάδια γιὰ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀγνώστου. Ὁ Διό-
φαντος ἐκτελοῦσε ἀλγεβρικὸς πολλαπλα-
σιασμούς ὅπως κάνομε καὶ σήμερα. ἤξερε
ἀκόμα νὰ φτιάχνει ἐξιιώσεις σχετίζοντας τὰ
δύο μέλη μὲ τὴν ἐνδειξη «*ἰσος*». Ὅμως λάμ-
βανε ὑπόψη μόνο τὶς θετικὲς λύσεις καὶ ὄχι
τὶς ἀρνητικὲς καὶ τὶς μιγαδικὲς. Τὶς λύσεις
αὐτὲς τὶς ἔλεγε «*ἀτόπους*» καὶ «*ἀδυνάτους*».
Ἐξάλλου πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι
Ἕλληνες δὲ γνώριζαν τοὺς ἀρνητικὸς ἀρι-
θμούς.

Επίσης για το Διοφαντο έχουμε να πούμε ότι γνωρίζε την ταυτότητα $(2ab)^2 + (a^2 - b^2)^2 = (a^2 + b^2)^2$; την ανάλυση ενός αριθμού σε άθροισμα τριών τετραγώνων με μία μέθοδο που την έλεγε «*παρισότητος άγωγή*», τη λύση της άνωσης δευτέρου βαθμού, τη λύση της εξίσωσης $x^3 - 4x^2 + x - 4 = 0$, τη λύση προβλημάτων που αναφέρονται σε εξισώσεις πρώτου βαθμού με ένα άγνωστο, τη λύση καθορισμένων συστημάτων. Επίσης ασχολήθηκε με προβλήματα κατασκευής ορθογωνίων τριγώνων με πλευρές ρητούς αριθμούς καθώς και με προβλήματα άπροσδιόριστης ανάλυσης μέχρι και τέταρτου βαθμού (α) Διοφαντική ή άπροσδιόριστη ανάλυση λέγεται ή επίλυση των διοφαντικών εξισώσεων και συστημάτων. β) Διοφαντική εξίσωση λέγεται κάθε πολυωνυμική εξίσωση με x άγνωστους που έχει άκέραιους συντελεστές και άκέραιες λύσεις. γ) Διοφαντικό σύστημα λέγεται το σύστημα που αποτελείται από Διοφαντικές εξισώσεις).

Ο Μάγνης (3ος - 4ος αι. μ.Χ.) έγραψε ένα βιβλίο με τίτλο «Λογιστική» στο όποιο περιγράφει μεθόδους έκτελέσεως πράξεων με πολυψηφίους αριθμούς.

Ο Πάππος ο Άλεξανδρεύς (4ος αι. μ.Χ.) έγραψε το έργο «*Μαθηματική Συναγωγή*». Σ' αυτό υπάρχει μία συστηματική αναφορά και μία σπουδαία περίληψη όλων σχεδόν των μαθηματικών ζητημάτων που άπασχόλησαν τους άρχαίους μαθηματικούς. Στο έργο αυτό όμως υπάρχουν και γενικεύσεις και επινόησεις του ίδιου του Πάππου. Στο έργο αυτό ο Πάππος δίνει μία γενίκευση του πυθαγόρειου θεωρήματος σε ένα τυχαίο τρίγωνο, που όμως σήμερα, δυστυχώς, άποδίδεται στον A. Clairaut. Επίσης στο βιβλίο παρουσιάζονται θεωρήματα που, ενώ όφείλονται στον Πάππο, είναι γνωστά σήμερα με άλλα ονόματα όπως το θεώρημα του Stewart, το θεώρημα του Guldin κ.ά. Άκόμα περιέχονται προτάσεις που εκφράζουν το άναλλοίωτο του διπλού λόγου 4 σημείων σημειοσειράς ή 4

σημείων δέσμης κατά την προβολή.

Τέλος, αναφέρουμε ότι ο Πάππος επινόησε μία καμπύλη άνάλογη με την «*άρχιμήδεια έλικα*» και ότι έλυσε με δικό του τρόπο το πρόβλημα της τριχοτόμησης τυχαίας γωνίας.

Η Ύπατία (370-415 μ.Χ.), από την Άλεξάνδρεια εργάστηκε πάνω στις δευτεροβάθμιες και διτετράγωνες εξισώσεις. Επίσης, ανέπτυξε τις Διοφαντικές εξισώσεις. Τα έργα της Ύπατίας δέν διασώθηκαν.

Ο Άνθέμιος ο Τραλλιανός (470 - 534 μ.Χ.), είναι ένας από την τους δύο άρχιτέκτονες του ναού της Άγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη. Εισήγαγε το λόγο της χρυσής τομής $\frac{x}{\varphi} = 1,618...$ σε πολλές κατασκευές του. Μελέτησε τις ιδιότητες των κωνικών τομών που έφάρμοσε στην όπτική.

Ο Διονυσόδωρος ο Κνίδιος (5ος αι. μ.Χ.) έλυσε το πρόβλημα της διαίρεσης ήμισφαιρίου με επίπεδο παράλληλο προς τη βάση του σε μέρη άνάλογα δοσμένων αριθμών. Η λύση του όμως σήμερα μάς είναι άγνωστη.

Με την εμφάνιση του Χριστιανισμού ο άρχαίος έλληνικός πολιτισμός μεταμορφώνεται σε έλληνοχριστιανικό πολιτισμό. Αυτό γίνεται με τη βοήθεια των Πατέρων της Ορθόδοξης Χριστιανικής Έκκλησίας. Μία νέα εποχή, ή βυζαντινή, εμφανίζεται, όπου και εκεί οι έπιστήμες, τα γράμματα και οι τέχνες παίρνουν την άνοδική τους πορεία. Στη μεταβυζαντινή εποχή, στην όποια ζούμε σήμερα, οι έπιστήμες, οι τέχνες και τα γράμματα θρίσκονται στο ζενίθ. Τα Μαθηματικά έχουν προσοδεύσει πολύ και χιλιάδες Μαθηματικοί προσφέρουν έκπληκτικές εργασίες σε διάφορους έπιστημονικούς τομείς. Άπό αυτό το γεγονός μπορούμε να αναλογιστούμε για το ποιά είναι ή προσφορά των Άρχαίων Έλλήνων Μαθηματικών, άφου αυτοί στάθηκαν οι πρωτοπόροι της Έπιστήμης των Μαθηματικών.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Τ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ

*Κάτω ἀπ' τὴν Ὁμόνοια,
εἶν' ἕνας «Ἄδης» πάντα.
Νέοι λεβέντες λυγεροὶ
καὶ κοπελιές τ' Ἀπρίλη,
ποὺ σπαρταροῦν ὀλημερίς,
στ' ἀγκίστρι τοῦ θανάτου.
Σφυρᾶν τὰ τραῖνα γιὰ στεριές,
γιὰ πέλαγα, λιμάνια,
κι αὐτοὶ καράβια ξάρμενα,
προσμένουν νὰ σαλπάρουν.
Μὰ εἶναι νύχτα, ἡ χαραυγὴ,
κι ὄλο καημοὺς ἡ μέρα.*

*Ἄσπρο σκονάκι λαμπερὸ
κι ἡ σύριγγα στὸ χέρι,¹
σβήνει τῆς μέρας τὴ χαρὰ,
τῆς μάνας τὴ λαχτάρια.
Ποῦ 'ν' ὁ παπὰς γιὰ ἐν' ἀγιασμό,
κι εὐχέλαιο γιὰ κείνους;
Ποῦ 'ν' ὁ παπὰς νὰ εἰπεῖ εὐχή,
κάτ' ἀπ' τὸ πετραχήλι;
Θολὰ τὰ μάτια κι ἡ θωριὰ
χλωμὴ βασανισμένη,
ἔχει ἀγκαλιὰ τὸ θάνατο
κι ἡ μάνα ὄλο δακρῦζει.*

*Στενεύουν ὄλα γύρω τους,
κι ὁ οὐρανὸς φεγγίζει.*

Ὅμως:

*«Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν
καὶ πνεύματος ἐπιδημίαν
καὶ προθεσμίαν ἐπαγγελίας
καὶ ἐλπίδος συμπλήρωσιν...»^{2,3}*

Α. ΣΤΑΥΡΙΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν» Gino Loria, τόμος I, ἐκδ. Ε.Μ.Ε. (μετάφραση Μ.Κ. Κωβαίου), 1971.
- 2) «Θεμέλια τῆς Γεωμετρίας» D. Hilbert, (Μετάφραση - Πρόλογος - Εἰσαγωγή Στρατῆς Παπαδόπουλος), ἐκδ. Τροχαλία, 1995.
- 3) «Μαθήματα θεωρίας τῶν καμπυλῶν», Μαυρικίου Α. Μαρίκα, Ἀθήνα 1965.
- 4) «Οἱ ἱστορικὲς ρίζες τῶν στοιχειωδῶν Μαθηματικῶν» Lucas N. H. Bunt, Phillip S. Jones, Jack D. Bedient, (μετάφραση Ἄννας Φερεντίνου-Νικολακοπούλου), Ἀθήνα, 1981.
- 5) «Οἱ Μαθηματικοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας» Βαγγέλης Σπανδάγου - Ρούλας Σπανδάγου - Δέσποινας

Τραυλοῦ, ἐκδ. Αἶθρα, 1994.

- 6) «Συνοπτικὴ ἱστορία μαθηματικῶν» Dirk J. Struik, (μετάφραση Ἄννας Φερεντίνου - Νικολακοπούλου), ἐκδ. I. Ζαχαρόπουλος, Ἀθήνα, 1982.
- 7) «Ὁμιλοῦν οἱ Σοφοὶ περὶ Θεοῦ», ἐκδοσεὶς 3η, Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ», 1980.
- 8) «Ἀσκήσεις Γεωμετρίας» (Ἰησοῦσῶν) ὑπὸ F.G-M, τόμος I, (μετάφρασις ὑπὸ τοῦ Δ. Γκιόκα), ἐκδ. Καραβία, 1952.
- 9) «Τὰ δύο πρόσωπα τῆς Ἑλλάδος» (7000 χρόνια Πολιτισμὸς) Εἰρήνη Οἰκονομίδου, ἐκδ. Τήνος, 1990.
- 10) «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἀριθμοθεωρίαν», Παναγιώτου Ν. Μάγειρα, Μέρους πρῶτον, Τρίτη ἐκδοσις, Ἀθήνα 1981.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Τὸ ταξίδι ἀποφασίστηκε γιὰ μετὰ τὸ Πάσχα. Πήγα στὰ Γραφεῖα τῆς IBERIA. Ἐκπληκτος, ἄκουσα νὰ μοῦ ζητοῦν ταυτότητα καὶ νὰ κρατοῦν τὰ στοιχεῖα μου. Μοῦ φάνηκε ἀναχρονισμός. Ὑστερα ὅμως, θυμήθηκα τοὺς Βάσκους, τὸν ETA, τὶς βομβιστικὲς ἐπιθέσεις. Βλέπετε, στὴ δημοκρατικὴ ἐποχὴ πού ζοῦμε, χρησιμοποιεῖται συχνὰ ἡ βία. Καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς.

Φθάσαμε στὴ Μαδρίτη μὲ θαυμάσιο καιρό. Τέλη Ἀπριλίου. Στὸ ἀεροδρόμιο γυρίσαμε τὰ ρολόγια μας μιὰ ὥρα πίσω.

Ἰσπανία. Μιὰ χώρα-ἐκπληξίς. Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, μεσογειακὸ ταμπεραμέντο. Ἐντυπωσιακὰ μέγαρα. Ἐπιβλητικοὶ καθεδρικοὶ ναοί. Μεγαλόπρεπα δημόσια κτίρια. Καταπληκτικοὶ δρόμοι πού συγκροτοῦν ἕνα πλούσιο καὶ ἀνετο ὁδικὸ δίκτυο. Τραῖνα ταχύτατα, πολυτελέστατα, πού ξεπεροῦν καὶ αὐτὰ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Ὁ Μετρὸ τῆς Μαδρίτης, ἀκριβὲς ἀντίγραφο τοῦ Ἄντερ-γκράουντ τοῦ Λονδίνου. Βελτιωμένο.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, λαὸς μὲ φλογερὴ ἰδιοσυγκρασία, πού χαίρεται τὴ ζωὴ. Αὐθόρμητος, ἐγκάρδιος, φλύαρος. Βαθεῖα θρησκευόμενος ἢ, τοῦλάχιστον, σεβόμενος τὰ ἱερά του. Ζῆ τὴ νύχτα, ὅπως καὶ τὴν ἡμέρα. Μεσάνυχτα καὶ οἱ δρόμοι σφύζουν ἀπὸ ζωὴ.

Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονὸς πὼς ἡ χώρα αὐτὴ κατάρθρωσε νὰ συνδυάσῃ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες πολιτιστικὲς παραδόσεις. Πὼς μπόρεσε νὰ γίνῃ τὸ χωνευτῆρι τόσο διαφορετικῶν φυλῶν. Φοῖνικες, Ἑλληγες, Ρωμαῖοι, Καρχηδόνιοι, Βησιγότθοι, Ἀραβες. Λαοὶ πού ρίζωσαν στὸν τόπο. Πού ἔγιναν ἀποδεκτοί. Καὶ στὸ καλειδοσκοπιο τοῦ χρόνου, ὅλα αὐτὰ τὰ διαφορετικὰ στοιχεῖα διαμόρφωσαν τὸν ἰσπανικὸ λαὸ καὶ τὴν ἰσπανικὴ γλῶσσα. Τὴ γλῶσσα τοῦ Θεοβάντες.

Δὲν εἶναι μόνο (καὶ τόσο) οἱ φυσικὲς ὁμορφιὲς πού ἐλκύουν τὸν ξένο. Τὸ τοπίο

(πρὸ παντὸς στὰ νότια) τυπικὰ μεσογειακό, μὲ ἔντονος πινελιὲς ἀφρικανικῆς χλωρίδας, καθὼς παντοῦ ξεφυτρώνουν μπαναγιές, κάκτοι καὶ πανύψηλοι φοῖνικες πού λογχίζουν τὸν οὐρανό.

Ἐκεῖνο πού ξεχωρίζει τὴν Ἰσπανία ἀπὸ ἄλλες χώρες μεσογειακὲς (φυσικὰ καὶ ἀπὸ τὴ δική μας) εἶναι τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου. Δρόμοι, πάρκα, δενδροστοιχίες, παλιὰ καὶ νέα σπίτια μὲ ἀρχιτεκτονικὴ ποικιλία πού ἐκπλήσσει. Πύργοι, παλάτια, ἐκκλησιῆς, μουσεῖα, οἱ συνοικίες οἱ παλιὲς πού διατηροῦνται ἄθικτες, με τὰ μικρὰ σπίτια καὶ τὰ στενά δρομάκια τους, δίπλα σὲ σύγχρονα μέγαρα καὶ πλατεῖες λεωφόρους, δίνουν μιὰ συνολικὴ εἰκόνα τῆς παλιᾶς καὶ τῆς σύγχρονης Ἰσπανίας, πραγματικὰ ἐντυπωσιακὴ. Ὁ λαὸς αὐτός, ὅπως κάθε λαὸς πού σέβεται τὸν ἑαυτό του καὶ θέλει νὰ ζήσει, ζῆ τὸν παρὸν σεδόμενος τὸ παρελθόν του. Καὶ πατώντας γερὰ σ' αὐτὰ τὰ δύο του πόδια, χτίζει τὸ μέλλον του.

Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι καλόκαρδοι, ἐξυπηρετικοί. Ἀλλά, πολλὲς φορές, «τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής». Μᾶλλον... ἡ γλῶσσα. Στὴν πλειονότητά τους, δὲν μιλοῦν παρὰ μόνο ἰσπανικά. Ἀκόμη καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν. Καὶ εἶναι προφανὲς ἡ δυσκολία, νὰ θέλῃς νὰ συνεννοηθῆς γιὰ τὸ ταξίδι σου καὶ νὰ μὴ σὲ καταλαβαίνουν οὔτε καὶ σὺ νὰ τοὺς καταλαβαίνῃς. Γιατί οἱ Ἰσπανοὶ δὲν μιλοῦν, φυσικά, ἑλληνικά. Οὔτε ὅμως ἀγγλικά ἢ γαλλικά πού διδάσκονται, ἐν τούτοις, στὰ σχολεῖα τους. Οἱ μορφωμένοι αἰσθάνονται τὴν ἔλλειψη. Ὁ λαὸς ὅμως δὲν φαίνεται νὰ τὸ καταλαβαίνει. Σχεδὸν μὲ περηφάνεια σοῦ λένε ὅτι μιλοῦν «μόνο ἰσπανικά». Λὲς καὶ εἶναι ἀτιμία νὰ μιλοῦν ἄλλη γλῶσσα.

Ἴσως κανεὶς ἀπὸ τοὺς σοφοὺς αὐτῆς τῆς χώρας δὲν τοὺς εἶπε, ὅπως ὁ Ραμπελαί, ὅτι

πρέπει να μάθουν ξένες γλώσσες «και πρώτα απ' όλες την ελληνική». Ίσως δὲν βρέθηκε κανένας Ίσπανὸς νὰ πῆ, ὅπως ὁ δικὸς μας Ραγκωθῆς, πὼς «ὅσες γλώσσες μιλάει ἕνας ἄνθρωπος, τόσες φορές ἄνθρωπος εἶναι». Καὶ δὲν ἔχουν καταλάβει οἱ σύγχρονοι Ίσπανοὶ ὅτι, περιοριζόμενοι στὴ γλώσσα τους, ἀπομονώνονται ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολιτισμούς. Καὶ ἂν αὐτὸ ἦταν πάντοτε λάθος, πολὺ περισσότερο σήμερα πού ἡ Εὐρώπη ἔγινε μιὰ χώρα καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος μιὰ γειτονιά.

Οἱ Ίσπανοί, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς λοιποὺς Εὐρωπαϊκοὺς, μιλοῦν καὶ γελοῦν δυνατὰ, εἶναι μᾶλλον θορυβώδεις. Στὰ λεωφορεῖα, στὰ τραίνα, στὰ ἐστιατόρια, στοὺς δρόμους. Δεῖγμα ἐνὸς ζωντανοῦ λαοῦ.

Ἄν σᾶς δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ δῆτε τοὺς Ίσπανοὺς νὰ διασκεδάζουν, ἰδιαίτερα στὸν ἰσπανικὸ νότο, θὰ ἐκπλαγῆτε. Εἶναι λαὸς χαρούμενος. Ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγοῦδι εἶναι στὸ αἷμα τους. Ὁραεῖς φωνές, μὲ ποιότητα καὶ ἔνταση. Ἄκουσα σὲ μιὰ ἐκδήλωση τῆ μικτῆ χορωδία τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μάλαγα, καθὼς καὶ μιὰ μικρὴ ἀνδρική χορωδία ἀπὸ νέα παιδιά, μὲ κιθάρες καὶ μουσικὰ ὄργανα τῆς Ἀνδαλουσίας. Χορωδία μιᾶς μικρῆς πόλης. Μᾶς κατέπληξαν μὲ τὶς φωνές τους, τὶς κιθάρες τους, τὸ μπριό τους. Χωρὶς μικρόφωνο καὶ σὲ ἀνοιχτὸ χῶρο. Σὲ λίγο, ὅλοι οἱ Ίσπανοὶ καὶ πρὸ παντὸς οἱ νέοι, τραγουδοῦσαν καὶ χόρευαν μαζί τους φλαμένκο, χτυπώντας ρυθμικὰ παλαμάκια. Λιχνίζονταν στοὺς ἦχους τῆς μουσικῆς, χόρευαν μὲ τὰ πόδια καὶ μὲ τὰ χέρια τους. Ναί, οἱ Ἀνδαλουσιάνοι χορεύουν καὶ μὲ τὰ χέρια, περισσότερο μ' αὐτά. Ἐνας ὁλόκληρος λαὸς χόρευε καὶ τραγουδοῦσε.

Ἡ Ἰσπανία ἀνακάλυψε τὴν Ἀμερικὴ μὲ τὸν Χριστόφορο Κολόμβο. Ἡ ἀνακάλυψις αὐτὴ ἄλλαξε τὴ μορφή τοῦ κόσμου. Καὶ ἔκανε τὴν Ἰσπανία μεγάλη δύναμη. Ἦταν ἡ ἐποχὴ τῆς δοξασιμένης βασιλείας τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας. Ἀλλάζουν ὁμως οἱ καιροί. Καὶ στὴ ζωὴ ἔρχονται τ' ἀπάνω κάτω. Πόλεμοι καὶ ἀνάξιοι ἄρχοντες καὶ διχόνοιες ἐξασθένησαν τὴ χώρα. Χάθηκε τὸ παλῆο μεγαλεῖο καὶ ἡ δύναμη. Σήμερα, ἡ

χώρα αὐτὴ προσπαθεῖ νὰ δυναμώσῃ καὶ πάλι. Νὰ ἀναβιώσῃ, ἴσως, τὸ παλῆο μεγαλεῖο τῆς. Ἡ ἰσπανικὴ γλώσσα πού μιλοῦν τριακόσια πενήντα ἑκατομμύρια ἄνθρωποι περίπου σ' ὅλο τὸν κόσμο, ἔχει μπῆ στὰ διεθνή συνέδρια, ἐκτοπιζόντας τὴν γερμανικὴ.

Ἡ γεωργικὴ παραγωγή στὴν Ἰσπανία ἄφθονη καὶ σὲ συναγωνίσιμες τιμές, τὴν κάνει ἐπικίνδυνο ἀνταγωνιστὴ ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τῆς δικῆς μας. Κύρια δενδροκαλλιέργεια ἡ ἐλιά. Ἡ γνωριμὴ καὶ στὴ χώρα μας ἐλιά, ἡ εὐλογημένη ἐλιά πού τὴν τραγοῦδησαν οἱ ποιητὲς μας.

Ὁ τουρισμὸς ἀναπτύσσεται ραγδαῖα. Σπουδαία πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ γιὰ τὴ χώρα. Ὑπάρχει ὁμως ὑποδομὴ καὶ γίνεται σωστὴ δουλειά. Ἐντυπωσιακὴ, καθὼς ἐκτείνεται σὲ ἑκατοντάδες χιλιόμετρα, ἡ νότια ἀκτὴ τῆς Ἰσπανίας, ἡ περίφημη Κόστα ντέλ Σὸλ (ἀκτὴ τοῦ ἡλίου) ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν καὶ τὴν διαφημίζουν οἱ Ίσπανοί, πλημμυρίζει ἀπὸ ξένους. Θαυμάσιες παραλίες, ὁλοκάθαρες, μὲ λεπτὴ ἄμμο, πολιτισμένο περιβάλλον, μὲ τὶς χιλιάδες ἰδιότυπες ὀμπρέλλες ἀπὸ ξερὰ χόρτα καὶ τὰ καταπληκτικὰ ξενοδοχεῖα τῆς. Παντοῦ, τὰ γνωστὰ μαγαζιά μὲ τὰ τουριστικὰ εἶδη. Ὁμοία σ' ὅλες τὶς χῶρες. Τὸ ἴδιο γραφικὰ καὶ τὸ ἴδιο ἐνοχλητικὰ, μὲ τὴν ἔντονη παρουσία τους καὶ τὰ ἐτερόκλητα εἶδη τους ἀπλωμένα στὸ ἐσωτερικὸ τους καὶ στὸ πεζοδρόμιο, χωρὶς ἴχνος καλαισθησίας.

Σ' ὅλες τὶς ἰσπανικὲς πόλεις, θὰ βρῆτε μικρὰ «Σαλὸν ντέ τέ», περιποιημένα, καθαρὰ, σὲ μικροὺς πεζόδρομους. Προσφέρουν καφέ ἢ παγωτὸ καὶ πρὸ παντὸς ἕνα διάλειμμα στὸν Ίσπανὸ πού τρέχει γιὰ τὶς δουλειές του ἢ στὸν κουρασμένο τουρίστα πού γυρίζει στοὺς δρόμους ὥρες ὁλόκληρες, ἀχόρταγος νὰ τὰ δῆ ὅλα, νὰ τὰ ζῆσῃ ὅλα, νὰ τὰ ἀποτυπώσῃ ὅλα στὴ μνήμη του καὶ στὴν καρδιά του, νὰ γνωρίσῃ κι αὐτὸν τὸν καινούργιο τόπο καὶ τοὺς ἀνθρώπους του.

Δὲν ἐννοῶ φυσικὰ τὸν τουρίστα πού μπαίνει σ' ἕνα πούλμαν, μέλος μιᾶς ὁμαδικῆς «ὀργανωμένης» ἐκδρομῆς, καὶ γυρίζει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἀσθμαίνοντας.

Δέν μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν Ἰσπανία καὶ νὰ μὴν ἀναφερθῆ ἰστοῦς Ἄραβες πού ἐσφράγισαν τὴ ζωὴ, τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐπὶ ἐπτὰ ὀλόκληρους αἰῶνες. Ἦρθαν τὸν ὄγδοο αἰῶνα, καλεσμένοι ἀπὸ κάποιους καθολικοὺς βασιληάδες, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ἐξοντώσουν κάποιους ἄλλους συναδέλφους τους. Αὐτὰ συμβαίνουν. Ἀφοῦ ὅμως πρόσφεραν τὶς «καλὲς ὑπηρεσίες» τοὺς οἱ Ἄραβες τοὺς καθολικοὺς βασιληάδες, ἀπεφάσισαν νὰ μὴν ξαναφύγουν. Καὶ κατέκτησαν ὀλόκληρη, σχεδόν, τὴν Ἰσπανία. Ἡ γνωστὴ ἱστορία μὲ τὸ ἄλογο, τὸ βόδι καὶ τὸν ἄνθρωπο. Πού τὸν δέχτηκε τὸ ἄλογο ἀναβάτη, γιὰ νὰ διώξῃ τὸ βόδι πού τοῦ ἔτρωγε τὸ χορτάρι, ἀλλὰ ἔμεινε γιὰ πάντα ὑποζύγιο τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπτὰ αἰῶνες ἔμειναν οἱ Ἄραβες σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Στὰ χρόνια αὐτά, ὁ πολιτισμὸς τους φθάνει στὸ μεγαλύτερο βαθμὸ τῆς λαμπρότητός του. Ἡ Ἰσπανία προοδεύει καὶ εὐημερεῖ. Λαμπρὰ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διασώζονται ἕως σήμερα. Ἡ Ἀλάμπρα στὴ Γρανάδα καὶ τὸ Ἀλκαζάρ στὴ Σεβίλλια, δύο ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστὰ καὶ χαρακτηριστικὰ. Δύο ἀνάκτορα πού θυμίζουν «Τὰ παραμῦθια τῆς Χαλιμάς», τὶς «Χίλιες καὶ μιὰ νύχτες».

Τὸ λεπτοδουλεμένο μάρμαρο καὶ τὸ λεπτοσκαλισμένο ξύλο στοὺς τοίχους, στὶς ὀροφές, στὶς πόρτες καὶ στὰ παράθυρα, ἀποτελεῖ ἓνα ὄνειρο πού καταχωρήθηκε στὴν ἱστορία τῆς τέχνης ὡς «αραβούρημα». Τὸ ὄνειρο καὶ τὸ θαῦμα τῆς Τέχνης, πού κάθε ἐποχὴ τὸ ἐνσαρκώνει μὲ τὸ δικό της μοναδικὸ τρόπο. Δίπλα στὶς δαντελλένιες μαρμάρινες ἐπιφάνειες, καταπληκτικὰ πλακάκια ἀπὸ πορσελλάνη, μὲ ἀπίθανα σχέδια καὶ χρώματα, καλύπτουν τοίχους καὶ δάπεδα. Τὰ πλακάκια αὐτά, χαρακτηριστικὸ διακοσμητικὸ στοιχεῖο τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς σύγχρονης ἰσπανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὰ βλέπουμε παντοῦ, νὰ στολίζουν τὰ διάφορα κτίσματα. Πλούσια διακοσμημένες ὀροφές, μὲ ἀτέλειωτη ποικιλία σχεδίων, ἰδιότυπες ἀψίδες, κομ-

ψοὶ κίονες μὲ περίτεχνα κιονόκρανα, μαγευτικὲς αὐλές, συντριβάνια, κήποι, δημιουργοῦν ἓνα γοητευτικὸ σύνολο πού σοῦ μένει ἀλησμόνητο.

Σὰν βρεθῆς στὴν Ἰσπανία, νοιώθεις περὶφανος πού εἶσαι Ἕλληνας. Πλήθος ἑλληνικὲς λέξεις καὶ σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ ὅλες, σχεδόν, τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ, καθὼς οἱ Ἰσπανοὶ προφέρουν πολλὰ γράμματα ὅπως ἐμεῖς, ἀρθρώνουν πολλὲς ἑλληνικὲς λέξεις μὲ ἀπόλυτα ἑλληνικὴ προφορὰ.

Υπάρχει ὅμως καὶ κάτι ἄλλο πού μᾶς κάνει περὶφανος ὅταν βρεθοῦμε στὴν Ἰσπανία. Εἶναι τὰ καταπληκτικὰ ἔργα τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, τοῦ γνωστοῦ στὰ πέρατα τοῦ κόσμου ζωγράφου Ἐλ Γκρέκο (ὁ Ἕλληνας). Στὸ Τολέδο ὅπου ἐξῆσε καὶ ἐδημιούργησε, ἀλλὰ καὶ στὸ Μουσεῖο τοῦ Πράντο τῆς Μαδρίτης, ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ πλουσιώτερα μουσεῖα τοῦ κόσμου. Τὰ βλέπεις καὶ τὰ θαυμάζεις. Καὶ καμαρώνεις. Καὶ ἀναπολεῖς. Τὴ δόξα τὴν ἀρχαία καὶ τὴ Βυζαντινὴ. Ὑστερα θλίβεσαι. Γιὰ τὴ δόξα πού πέταξε καὶ ἔφυγε ἀπ' αὐτὸ τὸν τόπο. Γιὰ τὸ κατρακύλισμα «στοῦ κακοῦ τῆ σκάλα». Ὅχι ὅμως γιὰ πολὺ. Τόσο, ὅσο νὰ πάρης καινούργια δύναμη. Νὰ ξαναζωντανέψῃ καὶ πάλι ἡ ἐλπίδα. Καὶ νὰ πιστέψῃς πὼς τοῦτος ὁ τόπος, τοῦτος ὁ λαὸς πού ἔχει πίσω του τόση δόξα, τέτοιο πολιτισμὸ, θὰ ξανασταθῆ στὰ πόδια του. Θὰ προκόψῃ καὶ πάλι. Θὰ ξαναμπῆ στὴν πρωτοπορία τῶν μεγάλων λαῶν. Ὅχι μὲ τὰ ὄπλα καὶ μὲ τὴ βία. Μὲ τὴ δύναμη τοῦ πνεύματος. Μὲ τὴν πλούσια πνευματικὴ του κληρονομιά. Πὼς ἡ δόξα -δὲν μπορεῖ- θὰ ξανάρθῃ καὶ πάλι στὸν τόπο πού τὴν γέννησε.

Ἡ σύγχρονη Ἰσπανία ἀποτελεῖ ἓνα παράδειγμα. Καὶ δικαιολογεῖ μιὰ τέτοια αἰσιοδοξία.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΟΙ ΠΛΗΓΕΣ

“Όταν ήμασταν μαθηταί, διαβάζαμε στα θρησκευτικά για τις Δέκα Πληγές του Φαραώ. Στην εποχή μας, οι πληγές που μᾶς μαστίζουν εἶναι ἀμέτρητες. Μιά ἀπό τις πιὸ ὀδυνηρές, ἡ ἄσπρη σκόνη.

Κάθε μέρα καινούργια θύματα. Κάθε χρόνο, ὄλο και περισσότεροι νεκροί. Νέα παιδιά προσφέρονται θυσία στὸ Μολὼχ τοῦ βρώμικου χρήματος και τοῦ πάθους.

Ἄνωφελῆ ἡ προσπάθεια τῶν κρατῶν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ πρόβλημα. “Όλο και περιπλέκεται. “Όλο και ἀπλώνεται, σὰν γάγγραινα, ἡ μάστιγα τῶν ναρκωτικῶν. Και πῶς νὰ μὴν ἀπλωθῆ; Ἄφου οἱ ἔμποροι τοῦ λευκοῦ θανάτου βρίσκουν τὰ θύματά τους ἀπροστάτευτα. Σὰν τὰ πρόβατα που ξεκόβουν ἀπὸ τὸ μαντρί και τὰ τρώει ὁ λύκος.

Γιατὶ μὴ μοῦ πῆτε ὅτι δὲν ἔχει ἄμεση σχέση ἡ ἐξάπλωση τῶν ναρκωτικῶν μὲ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι. Μὲ τὴν καθιέρωση χωριστῶν τόπων διασκέδασης τῶν νέων στὴν ἐποχή μας. Μιά συνήθεια που ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία.

“Όλοι ξέρουν ὅτι στοὺς τόπους αὐτοὺς που συχναζοῦν ἔφηβοι και νέοι, διακινοῦνται ναρκωτικά. Κάποτε, εἶχα τὴν ἀφέλεια νὰ ρωτήσω ἓνα δικαστή:

-Καλά, ἀφου ξέρετε ὅτι στὰ κέντρα αὐτὰ διακινοῦνται ναρκωτικά, γιατί δὲν τὰ κλείνετε; Και ἔλαβα τὴν ἀποστομωτικὴ ἀπάντηση:

-Γιατὶ ἔχουμε Δημοκρατία.

Εἶχα ξεχάσει, ὁ ἀφελέστατος, ὅτι ζοῦμε σὲ δημοκρατικὴ χώρα ὅπου ὑπάρχει ἐλευθερία.

Ἄφου λοιπὸν ὑπάρχει ἐλευθερία, πῶς θὰ κλείσουμε κέντρα διασκεδάσεως; Θὰ ἦταν ἀνελεύθερο και ἀντιδημοκρατικὸ, τόσο για τὰ παιδιά και τοὺς νέους, ὅσο και για τοὺς «ἐντιμους» ἐπιχειρηματίες που τὰ συντηροῦν. Ἄλλωστε, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶπαν ποτὲ (εἶπαν;) ὅτι, μαζί μὲ τὰ ἀκριβοπληρωμένα κοκταῖνλ που σερβίρουν (ἀγνώστου συνθέσεως, ποιότητος και ἐπικινδυνότητος) πλασάρουν και ναρκωτικά.

“Όμως, οἱ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες και τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ἐπεκτείνονται και σὲ ἄλλους τομεῖς. Στὴν μεταχείριση τῶν ἐμ-

πόρων ναρκωτικῶν που συλλαμβάνονται. Τὰ δικαστήρια ἐφαρμόζουν σ’ αὐτοὺς ὄλες τις δημοκρατικὲς διαδικασίες. Και ἐκεῖνοι ἐπωφελοῦνται, φυσικά, ἀπὸ ὄλα τὰ «παραθυράκια» τοῦ νόμου. Ἔτσι, κάποτε, ὕστερα ἀπὸ ἐπανεπιλημμένες ἀναβολὲς τῆς δίκης, ἄφσαν ἐλεύθερο ἔμπορο ναρκωτικῶν που εἶχε συλληφθῆ ἐπ’ αὐτοφόρω. Γιατὶ, λέτε; Διότι ὑπῆρχε κάποια διάταξις στὸ νόμο βάσει τῆς ὁποίας, στὴν περίπτωσή αὐτή, παρεγράφετο τὸ ἀδίκημα. Λὲς και ἐπρόκειτο για πταῖσμα.

Ἐπάρχουν και οἱ ἄδειες. Ἄδεια στοὺς φυλακισμένους για νὰ ξεσκάσουν, λίγο, οἱ ἄνθρωποι. Μεταξὺ αὐτῶν και οἱ ἔμποροι ναρκωτικῶν. Οἱ ὁποιοί, φυσικά, μετὰ τὴν λῆξι τῆς ἀδείας, δὲν ἐπιστρέφουν στὴ φυλακὴ (δὲν εἶναι, δά, και βλάκες!) Προτιμοῦν ἓνα ταξεῖδι ἀναψυχῆς στὸ ἐξωτερικὸ, ὅπου συνεχίζουν και τὶς ἐπιπερδεῖς ἐπιχειρήσεις τους.

Ἐκπλήττεται ἡ κοινωνία μας και θρηνεῖ για τὶς ἐκατόμβες τῶν θυμάτων τῶν ναρκωτικῶν. Ἄλλὰ δὲν κάνει τίποτε για νὰ ἀποφευχθοῦν αὐτὲς οἱ θυσίες. Ἀντιθέτως, ἡ διεθνὴς κοινότης ὑποστηρίζει ποικιλοτρόπως και σκανδαλωδῶς τὰ κράτη ἐκεῖνα που ἐνθαρρύνουν και πατρονάρουν τὴν παραγωγή και τὸ ἐμπόριο τῶν ναρκωτικῶν. Ὄνόματα δὲν λέμε.

Και οἱ νέοι μας; Για τὸς περισσότερους τὰ πρότυπά τους δὲν εἶναι πὰ οἱ ἥρωες και οἱ ἅγιοι. Ἡ ἠθικὴ και ἡ ἐγκράτεια, ἂν δὲν εἶναι γι’ αὐτοὺς ἔννοιες ἀγνωστες, εἶναι ἰδέες ξεπερασμένες. Ἔτσι τοὺς ἔμαθε ἡ κοινωνία. Πού, ἐπὶ πλέον, τοὺς παρουσίασε μὲ φωτοστέφανο τὰ ἀστέρια τῆς ρόκ. Χρῆστες κι αὐτοὶ και θύματα τῶν ναρκωτικῶν.

Οἱ πληγές τοῦ Φαραώ ἦταν παροδικές. Οἱ πληγές τοῦ αἰῶνα μας δὲν βλέπω νὰ περνοῦν. Θὰ τὶς κληρονομήσει και ὁ εἰκοστὸς πρῶτος (που τὸν περιμένουμε μετὰ φανῶν και λαμπάδων) και οἱ ἐπόμενοι. Ἀνάμεσα σ’ αὐτὲς και ἡ γάγγραινα τῶν ναρκωτικῶν, που κατατρώγει τὸ κοινωνικὸ σῶμα. Μόνη ἐλπίδα, νὰ πάρουμε στὰ χέρια τὸ νυστέρι και νὰ καθαρίσωμε τὴν πληγή. Διαφορετικά, οἱ θρῆνοι και οἱ ὀδυρμοὶ δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσουν σὲ τίποτα.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Η έτήσια έκθεση του Όργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης για την πορεία της ελληνικής οικονομίας, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα στον ημερήσιο τύπο, μεταξύ των άλλων αναφέρεται ειδικότερα στο πρόβλημα του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας και στην λειτουργία του «έθνικού συστήματος υγείας», έπισημαίνοντας τις αδυναμίες αυτού κατά την εφαρμογή του.

Από τα παρατιθέμενα σε πίνακες συγκριτικά στοιχεία σε αριθμούς του άπασχολουμένου έπιστημονικού και νοσηλευτικού προσωπικού και των ύφισταμένων στα νοσοκομεία της χώρας κλινών, η πατρίδα μας δέν ύστερεί του μέσου όρου των κρατών της Εύρωπαϊκής Ένώσεως και του ΟΟΣΑ. Στην έκθεση αυτήν τονίζεται ότι οι μέχρι τούδε μεταρρυθμίσεις στο σύστημα υγείας έπικεντρώθηκαν στην διεύρυνση των παρεχομένων ύπηρεσιών και παραμέλησαν την οικονομική έξυγίανση και τόν τρόπο και τόν ύψος άμοιβής των ιατρών των άπασχολουμένων στον δημόσιον τομέα, με συνέπεια ούτε η παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη να είναι ικανοποιητική, ούτε τόν συνολικόν κόστος έπιβαρύνσεως των πολιτών και των ασφαλιστικών οργανισμών να είναι τελικά ήλαττωμένο. Έν συμπεράσματοι τόν άποτέλεσμα είναι τόν σύστημα να προσφέρει πενιχρά κίνητρα στο ιατρικό προσωπικό, πράγμα που παρεμποδίζει τόν έλεγχο των δαπανών και δέν συντελεί στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων ύπηρεσιών. Τελικά, η έκθεση προτείνει για την έξουδετέρωση των μειονεκτημάτων αυτών του ΕΣΥ την παροχή οικονομικών κινήτρων στους ιατρούς τούς εργαζομένους εις αυτό

και την έν γένει άλλαγή του θεσμικού πλαισίου, που διέπει τούς όρους άπασχολήσεως αυτών.

Τόν έρώτημα όμως που διατυπώνει η στήλη αυτή είναι: άρκεί μόνον η παροχή των οικονομικών κινήτρων, δεδομένης της έν γένει ύλιστικής εύδαιμονιστικής νοοτροπίας, που έπικρατεί στις σύγχρονες κοινωνίες, για να έπιφέρει την έπαναφορά του ΕΣΥ στις προοπτικές, που έπέβαλαν την ίδρυσή του, η άπαιτούνται και άλλες προϋποθέσεις, που είναι πέραν των συνήθων χρηματικών συναλλαγών;

Έπί του σοβαρού αυτού θέματος η «Χριστιανική Ένωση Έπιστημόνων» έχει οργανώσει (στις 3 Δεκεμβρίου 1994) ειδική ημερίδα με θέμα: «Ο άνθρωπος και η ιατρική πράξη», τόν πρακτικά της όποιας έχουν δημοσιευθεί στο τεύχος των «Ακτινών» του 1995. Στην προσφώνηση εκ μέρους του Δ.Σ. της Χ.Ε.Ε. ό διδάκτωρ ιατρός κ. Μιχαήλ Μηλίγκος διερωτάται: *«ή ιατρική πράξη εφαρμόζεται πάντοτε, με χρυστάλλινή έντιμότητα ή μήπως είναι άποτέλεσμα πειραστικού οικονομικού όφέλους ή και είναι, μήπως, ίκανοποίηση έπιστημονικής περιέργειας; Γενικότερα πώς «μεταχειρίζεται» ό γιατρός τόν σύγχρονον άνθρωπο και ποιά άγωγή του ύποδεικνύει; Γιατρός και άρρωστος αισθάνονται την μεταξύ τους έπικοινωνία ως «ψυχοσυναλλαγή» ή διαπιστώνουν μιá ψυχή έπαγγελματική σχέση;»*

Και η άπάντηση είναι: *«Όταν ό ιατρός έμπνεόμενος από την ίπποκρατικοχριστιανική αντίληψη έξασκεί τόν ιατρικόν έπάγγελμα, τοποθετημένο όπως βρίσκεται κάτω από τις τρομακτικές πιέσεις των δραματικών έξελίξεων της έξειδικένσεως, των αναγκών των ανθρώπων, των κυβερνητικών ενεργειών, των έπειγόντων ήθικών ζητημά-*

των... μέσα στα πλαίσια του έπιστημονικού και τεχνολογικού πολιτισμού, μόνον έτσι μπορεί να διατηρήσει την πνευματική εύαισθησία, που θα εξασφαλίσει μία βαθειά προσωπική ποιότητα στην ιατρική πράξη. Άν όμως παρεκκλίνει από τον δρόμον αυτόν, τότε θα τον ανακαλέσει στην τάξη το Ευαγγέλιο λέγοντας: «**Ίατρεί, θεράπευσον éαυτόν**» (Περιοδικόν «Άκτίνες» Ιούνιος 1995, σελ. 162-163).

Ο «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Η Χριστιανική Στέγη Καλαμάτας, -ή οποία ανήκει στην αυτή πνευματική προσπάθεια με το παρόν Περιοδικό- εκδίδει, όπως είναι γνωστόν σε πολλούς αναγνώστες μας, το περιοδικόν «Σύνδεσμος», το οποίο τόν παρελθόντα Μάϊο συνεπλήρωσε τριάντα χρόνια συνεχούς κυκλοφορίας με άνοδική πάντοτε πορεία σε ποιότητα ύλης και σε αριθμούς συνδρομητών, προσφέροντας την όντως έλληνορθόδοξη μαρτυρία σε χιλιάδες αναγνώστες ανά την Ελλάδα, τιμώντας ταυτόχρονα και την έλληνική πνευματική έπαρξία. Τριάντα χρόνια δημιουργικής και συνεπούς εργασίας με προσανατολισμό την πνευματική τόνωση και καλλιέργεια των συνδρομητών του είναι κάτι το αξιοσημείωτο για την άποστολή του περιοδικού.

Οί «Άκτίνες», εκτιμώντας την ευδόκιμη πορεία του «Συνδέσμου» στο παρελθόν, εύχονται για μία ακόμη γόνιμη και δημιουργική προσφορά και στο μέλλον.

Με την παρούσα ευκαιρία ή στήλη αυτή θεωρεί σκόπιμο να αναχθεί στην άφετηρία του «Συνδέσμου» και να έπισημάνει την επίκαιρη πάντα σημασία, που περιέχεται στο πρώτο και καταστατικό άρθρο, το οποίο δημοσιεύθηκε στην πρώτη σελίδα του πρώτου τεύχους αυτού, την έπαναδημοσίευση του όποιου κρίνει έπωφελή.

«**Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ύπηρεξε τό όραμα και ή έλπίδα μιάς ομάδας νέων ανθρώπων. Η ανάγκη να δεθούμε περισσότερο με τόν Κύριον Ίησούν και να πλησιάσουμε πιό**

κοντά ό ένας τόν άλλον επέβαλε την έκδοσή του.

Δέν έχουμε σκοπό να προσθέσουμε άλλο ένα θρησκευτικό έντυπο ανάμεσα στα τόσα άλλα που κυκλοφορούν. Οί στόχοι μας είναι ειδικώτεροι. Και αποβλέπουν κυρίως στο πλησίασμα των ψυχών μας. Στόν σύνδεσμο των μελών και φίλων της «Χριστιανικής Στέγης Καλαμάτας». Την καλλίτερη γνωριμία και ένότητα. Και τόν συντονισμό του έργου που συντελείται.

»Η έποχή μας είναι δύσκολη. Και ή ήθικη κρίση αναμφισβήτητη. Οί διαλυτικές τάσεις που επικρατούν στις σημερινές κοινωνίες άπαιτούν την ένωση όλων των χριστιανών. Ο κοινός χριστιανικός άγώνας επιβάλλει την κοινή προσπάθεια. Και ή κοινή προσπάθεια ζητεί τόν σύνδεσμον όλων των αγωνιστών. Ένας πόθος και μία εύχή συνοδεύουν τόν «Σύνδεσμο» στο πρώτο έλπιδοφόρο ξεκίνημά του. Ο πόθος για μεγαλύτερη ένότητα των Χριστιανών. Και ή εύχή, ή όλόθερμη εύχή κάθε Χριστιανού αγωνιστού, να πληθύνονται καθημερινώς οί συμπορευόμενοι προς τόν Υιόν του Θεού».

Τό μήνυμα αυτό, διαχρονικό στην ουσία του, είναι έξόπως επίκαιρο στους καιρούς μας και ή έπίτευξή του πνευματικού στόχου για την ένότητα των πιστών ως είναι τό διαρκές σύνθημα κάθε μαχητή του καλού άγώνα και ή υπόμνησή του δέν άποτελεί ένοχλητική και άνιαρη έπανάληψη.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟΝ «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ»

Όμάδα πρωτοβουλίας από έρευνητές του «έθνικού κέντρου έρευνας φυσικών έπιστημών Δημόκριτος» διοργάνωσε κατά την παρελθούσα άνοιξη σειρά διαλέξεων - συζητήσεων, που πραγματοποιήθηκε από προσκεκλημένους όμιλητές σε άμφιθέατρο του ως άνω έρευνητικού κέντρου με γενικό τίτλο: «Πνευματική παράδοση - Σύγχρονη έπιστήμη - Έλληνικός πολιτισμός - Όρθοδοξία».

Πρὸς ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν μας παραθέτουμε τοὺς τίτλους καὶ τοὺς ὀμιλητὲς τῶν διαλέξεων αὐτῶν ποὺ πραγματοποιήθηκαν στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος αὐτοῦ:

1. Δρ. Κων/νος Χολέβας, Πολιτικός ἐπιστήμων / Συγγραφέας, «Ἡ στρατηγικὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μπροστὰ στὸν 21ον αἰῶνα»

2. π. Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος, Ἐπίκουρος καθηγητὴς τμήματος Ἡλεκτρολόγων μηχανικῶν Δημοκριτείου Παν/μίου Θεράκης, «Ἡ τέχνη, ἡ ἐπιστῆμη καὶ ἡ Προσευχή».

3. Δρ. Γεώργιος Παῦλος, Ἐπίκουρος καθηγητὴς τμήματος Ἡλεκτρολόγων μηχανικῶν Δημοκριτείου Παν/μίου Θεράκης, «Ἐπιστῆμη, Τεχνολογία καὶ Ἄνθρωπος».

4. π. Γεώργιος Μεταλληνός, καθηγητὴς Θεολογικῆς σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, «Ἑλληνισμός - Ὁρθοδοξία μεγέθη ἀσύγχυτα καὶ ἀδιάρετα».

Πέραν τῆς ἐνημερώσεως αὐτῆς κρίνεται σκόπιμο νὰ δημοσιευθεῖ στὸ σύνολό του τὸ κείμενο: «πλαίσιο - προσέγγιση τῆς ὁμάδας πρωτοβουλίας» ἡ ὁποία ὀργάνωσε τὴν σειρά τῶν διαλέξεων αὐτῶν καὶ τὸ ὁποῖον συνόδευε τὴν ἀνακοίνωση τῆς διενέργειας αὐτῶν καὶ τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει ἓνα πνευματικὸ μήνυμα, ἐκπορευόμενο ἀπὸ μίαν ὁμάδα νέων θεραπόντων τῆς ἔρευνας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν:

Πλαίσιο - προσέγγιση τῆς ὁμάδας πρωτοβουλίας

Ἡ ἐποχὴ μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ πρωτοφανεῖς ρυθμοὺς ἀλλαγῶν, ποὺ τὸ φάσμα τους καλύπτει εὐρύτατες ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἀπὸ τίς πλέον στενὲς διαπροσωπικῆς - ἀνθρώπινες σχέσεις, μέχρι τὴν ἐπιστῆμη καὶ τὴν τεχνολογία οἱ ὁποῖες εἶναι καὶ οἱ μοχλοὶ τῶν ἀλλαγῶν. Πολλὲς ὁμως ἀπὸ τίς ἀλλαγές συνοδεύονται ἀπὸ ἀρνητικὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, μὴ προσπάθεια ἐπισήμανσης τῶν ὁποίων σταχυολογικὰ ἐπιχειροῦμε παρακάτω.

Ἡ ἐπικοινωνιακὴ ἔκρηξη καὶ ἡ συνεπαγόμενη παγκοσμιοποίηση τῶν πάντων, καθὼς καὶ ἡ μαζικὴ ὑπερπληροφόρηση ὀδηγοῦν σὲ μίαν τεχνητὴ πολιτισμικὴ ὁμοιομορφία στὸν κατώτερο κοινὸ παρονομαστή. Στοιχειώδεις βασικὲς ἀναφορὲς, σταθερὲς καὶ ἀξίες, τόσο στίς προσωπικὲς σχέσεις, ὅσο καὶ στὴν κοινωνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ζωὴ ἀλλὰ καὶ στὴν πολιτικὴ, θρῖσκονται σὲ διαρκῆ ἔκπτωση, μέσα σὲ ἓνα γενικὸ κλίμα ἰσοπέδωσης, μαζικοποίησης καὶ καθημερινῆς ὑποβάθμισης.

Ἡ ὑπερκατανάλωση προϊόντων (καὶ ὑπο-προϊόντων) καθὼς καὶ «θεάματος» ἀντικατέστησαν τὴν πραγματικὴ ἀνάγκη γιὰ «ἀγαθὰ» καὶ ποιότητα ζωῆς. Ἀλλὰ ἡ στιγμιαία κατανάλωση προϊόντων, ἀκόμη καὶ πολιτιστικῶν, δὲν ἀφήνει κανένα «ἄχνος» πλέον στὰ ἄτομα, δὲν οἰκοδομεῖ τίποτα. Ὅλα «πωλοῦνται» σὲ ἓνα κοινὸ ἀνίκανο νὰ ἐπιλέξει, νὰ κρίνει, νὰ ἀπολαύσει, νὰ ἀναζητήσει ἀξίες, νὰ προδῆ σὲ προσωπικούς, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερης σημασίας «ἀπολογισμούς». Σὰν ἀποτέλεσμα, κυριαρχοῦσα στάση ζωῆς, εἶναι πλέον ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ πλήρης ἀδυναμία ἀφύπνισης καὶ ἀντίστασης σὲ ἓνα διαπιστωμένο ὑποβαθμισμένο περιβάλλον.

Ὁ ταχὺ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, καὶ ὁ ἔντονος ἀνταγωνισμὸς, μεταλλάσσουν τὴν διάρκειαν τῶν δρώμενων τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἀκόμη καὶ τῶν πλέον σημαντικῶν, σὲ χρόνον ἀπεριόριστον συμπέσιμο, ἕως ὅτου, «ἀνεπαίσθητος», τὰ συμβαίνοντα καὶ ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ στὸ σύνολό της ὑποβαθμιστοῦν καὶ καταστοῦν ἀπρόσωπα καὶ χωρὶς «περιεχόμενο». Ὁ οἰκονομικὸς πραγματισμὸς καὶ ἡ ἀνταγωνιστικότητι ἐκφρασμένη σὲ ἐπιτυχημένους οἰκονομικοὺς δείκτες, ἔχουν ἀρχίσει νὰ ὀδηγοῦν σὲ φαινόμενα διαίρεσης τῶν κοινωνιῶν καὶ κοινωνικῆς ἀναισθησίας λόγῳ τῆς ὑποβάθμισης τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα καὶ προσώπου. Ἐπιπλέον ὁ ἴδιος ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ ταχύτητα τῶν δρώμενων, ὀδηγοῦν συχνὰ σὲ παράκαμψη κάθε δεοντολογίας ἀκόμη καὶ ἐπιστημονικῆς.

Ἐννοιες ὅπως ἡ «πρόοδος» εἶναι πλέον σχεδὸν κενές νοήματος ἐφ' ὅσον ἔχει χαθεῖ τὸ ὄραμα καὶ ὁ «ὀρίζοντας» στὶς σύγχρονες κοινωνίες. Διερωτᾶται κανεὶς τί μέλλον ἄραγε προδιαγράφεται γιὰ τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου καὶ εἰδικὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως, μὲ τὴν ὑποβάθμιση τοῦ ὑποκειμένου (προσώπου) στὸ ὄνομα τῆς προτεραιότητας τοῦ «ἀντικειμένου» (στόχος).

Σὲ ἓνα περιβάλλον ὅπως αὐτό, ἡ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λαοὶ καὶ ἔθνη τοῦ περιγύρου της, διαθέτουν δυνατότητες ἀντίστασης καὶ ἀφύπνισης ποὺ βασίζονται κυρίως στὸν μακρόχρονο καὶ πλούσιο πολιτισμὸ τους, ἔννοια ὑπερκείμενη ἀσφαλῶς τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἡ πολιτιστικὴ κληρονομιά καὶ παράδοση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στενὰ συνδεδεμένη ἀπὸ νωρὶς μὲ τὴν Ὁρθοδοξία στὴν βιωματικὴ καὶ πολιτιστικὴ της ἐκδοχή, μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν ἓνα σημαντικό μέσο πολιτιστικῆς ἄμυνας, καθὼς ἐν δυνάμει καὶ νέας πρότασης ζωῆς, σὲ συνδυασμὸ ἀσφαλῶς μὲ τὸν πολιτισμὸ ποὺ πρέπει νὰ παράγεται στὴν καθημερινή μας ζωὴ. Πέραν αὐτοῦ, μποροῦν νὰ συμβάλλουν στὴν ἐπανασύσταση ἐνὸς πλαισίου ἀξιῶν ἱκανῶν νὰ νοηματοδοτοῦν τὴν ἀτομικὴ καὶ συλλογικὴ ζωὴ ὄχι μὲ τρόπο ἀναχρονιστικὸ ἢ στεῖρα προγονολατρικὸ καὶ ἀπρόσωπο, ἀλλὰ σὲ μία σύνθεση ποὺ θὰ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες τῶν καιρῶν, μὲ ἐμβέλεια καὶ ἀπήχηση πολὺ εὐρύτερη τοῦ ἔθνικοῦ μας χώρου.

Πιστεύουμε ὅτι ἐμεῖς τοῦ περιβάλλοντος τῶν «θετικῶν ἐπιστημῶν» δὲν μποροῦμε νὰ παραμένουμε ἀμέτοχοι θεατὲς σὲ σχέση μὲ τὰ πολιτισμικὰ-πνευματικὰ ζητήματα ποὺ

ἀνακύπτουν συνεχῶς γύρω μας. Τὸ ἀντικείμενό μας διαπλέκεται καθημερινὰ μὲ αὐτὸ τῶν «ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν», εἴτε μέσω τῶν ἠθικῶν προβλημάτων ποὺ ἀνακύπτουν στὶς βιοϊατρικὲς ἐπιστῆμες, εἴτε μέσω τῶν ἐπιπτώσεων ποὺ ἔχουν οἱ τεχνολογικὲς ἐφαρμογὲς καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν media σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῆς ἐνημέρωσης-ἐπικοινωνίας, εἴτε ἀκόμη μέσω τῆς κοσμοθεωρίας τῶν νέων ἀνακαλύψεων σὲ τομεῖς ὅπως ἡ μικροφυσικὴ, ἡ σχετικότητα καὶ ἡ βιολογία. Καὶ ὁ δικός μας χώρος καλεῖται ἐπιτακτικὰ πλέον νὰ συμβάλλει σὲ μία ἐπανασύνδεση τῶν «δύο πολιτισμῶν» (τεχνολογικοῦ-ἐπιστημονικοῦ καὶ πνευματικοῦ-ἀνθρωπιστικοῦ).

Στὰ παραπάνω πλαίσια, ὡς μέλη τῆς κοινότητος τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν καὶ ἐργάζονται στὸ «Δημόκριτο», σὰν συνέπεια τῶν γενικότερων ἀνησυχιῶν μας, ἀλλὰ καὶ μὲ σκοπὸ τὴν «ἄρδευση» τῆς καθημερινῆς πνευματικῆς «ξηρασίας» ποὺ συνεχῶς διαπιστώνουμε, λάβαμε τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ διοργάνωση μιᾶς σειρᾶς διαλέξεων-συζητήσεων στὸν χώρο τοῦ «Δημοκρίτου», μὲ προσκαλεσμένους ὁμιλητὲς γύρω ἀπὸ τοὺς παρακάτω κεντρικοὺς ἄξονες:

Πνευματικὴ Παράδοση - Σύγχρονη Ἐπιστήμη

καὶ

Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς-Ὁρθοδοξία

Ὁμάδα Πρωτοβουλίας

**Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.**

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Η ΜΟΝΗ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

Προσπαθούν οι άρμόδιοι παράγοντες και κυρίως υπεύθυνοι για την θλιβερή κατάσταση της παιδείας μας να μάς πείσουν με κάποια σοβαροφάνεια ότι το σχολικό έτος παρατάθηκε και με την παράταση αυτή συμπληρώθηκαν οι χαμένες ώρες. Είναι λυπηρό να υποτιμούν και τη νοημοσύνη των ίδιων των παιδιών προσπαθώντας να πείσουν για κάτι που είναι προφανώς βέβαιο πως δεν πιστεύουν. Τα ίδια τα παιδιά αισθάνονται την αδυναμία τους και έχουν τους φόβους τους για τις εξετάσεις. Είναι βέβαιο ότι, όταν κανείς δεν πιστεύει κάτι, πρέπει να αγωνιστεί για να το διορθώσει. Υπάρχουν εμπειρία και ευαίσθητα μάτια που δεν ξεγελιώνται. Γι' αυτό καλύτερα να σιωπούν οι πρωταίτιοι του δράματος για να μην γίνεται θόρυβος. Και ο θόρυβος δημιουργεί περισσότερα προβλήματα για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που παίρνονται. Και μην ξεχνάμε ότι το μέλλον της Ελλάδος στηρίζεται στην ελληνορθόδοξη παιδεία, τη μόνη ανταγωνιστική δύναμη που μας απέμεινε.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση στην Ευρώπη στην κατανάλωση των προϊόντων καπνού. Είναι γεγονός ότι τα έξοδα για την καταπολέμηση των προβλημάτων που προέρχονται από τη χρήση του τσιγάρου είναι πολύ περισσότερα απ' όσα κερδίζει το κράτος από την καλλιέργεια και διακίνηση των προϊόντων καπνού, σύμφωνα με παλαιότερη έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σύμφωνα ακόμη με την ειρωνική επίκερτα «*το κάπνισμα δλάνπει σοβαρά την υγεία*» προωθούνται τα τσιγάρα με τη σφραγίδα του κράτους. Το κέρδος του κράτους από τη φορολογία είναι πρόσκαιρο,

αφού ανταποδίδεται στα έξοδα νοσηλείας. Το κακό είναι ότι ένας στους τέσσερις μαθητές (26%) 10-14 χρόνων καπνίζουν ή έχουν δοκιμάσει το τσιγάρο. Το 48% των μαθητών του Λυκείου στις μεγάλες πόλεις καπνίζουν συστηματικά και το 70% περιστασιακά, σύμφωνα με ανακοίνωση του αναπληρωτή καθηγητή Πνευμονολογίας κ. Α. Ρασιδάκη σε πρόσφατο συνέδριο. Το 16%-20% των θανάτων προέρχεται από το κάπνισμα επιβαρύνοντας οικονομικά με υπέρογκα ποσά τα ασφαλιστικά ταμεία.

Είναι και το κάπνισμα ένα πάθος. Τα πάθη όμως μπορεί να σταματήσει μόνο μια ισχυρή θέληση που έχει στηρίγματα έσωτερικά. Η έξωτερική έπιβολή και τα στατιστικά δεδομένα δεν είναι δυστυχώς πολύ αποτελεσματικά.

ΚΑΙ ΑΛΛΟ ΚΑΖΙΝΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Πάντα για τον άπλο πολίτη παραμένει το ερώτημα για την προσπάθεια που καταβάλλεται για την αύξηση του αριθμού των «καζίνο». Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα μεταβάλλεται έκσυχρονιστικά σε μια χώρα που, αντί να αναπτύξει τον πολιτισμό της και να ακτινοβολεί, μεταβάλλεται σε χώρα που επίσημα νομιμοποιείται το κέρδος από τυχερά παιχνίδια. Από τα καζίνα, τα λαχεία, λαχνούς, λόττο, ξυστό... είναι βέβαιο ότι το κράτος κερδίζει πολλά σε φορολογία που υποτίθεται πως εξυπηρετεί όρισμένους στόχους. Άλλα ίσως να υπάρχουν και άλλοι λόγοι που ο κόσμος άγνοεί. Το μόνο βέβαιο είναι η φθορά των συνειδήσεων και η αστάθεια των οικονομικών της οικογένειας. Η πολιτεία αντί να αυξάνει το κατά κεφαλήν εισόδημα άπλουστατα λιγοστεύει τις κεφαλές. Η αντίληψη ότι η εργασία μπορεί να μπει σε δεύτερη μοίρα είναι καταφανής. Όσο για τις οικονομικές καταστροφές ούτε λόγος να γίνεται.

ΛΙΓΗ ΜΕΛΕΤΗ

Τώρα πού μπήκαμε στο καλοκαίρι και όλοι θά έχουμε ή νομίζουμε πώς θά έχουμε περισσότερο καιρό ελεύθερο, ἄς προσέξουμε λίγο νά χρησιμοποιήσουμε τὸ χρόνο μας γιὰ τὴ μελέτη κάποιων βιβλίων πού θέλαμε νά διαβάσουμε, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέραμε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνα. Ὅταν τὸ βιβλίο βγαίνει ἀπὸ τὴ δοκιμασία μιᾶς ἡρεμῆς ψυχῆς, ἀπὸ μιὰ καρδιά δυναμικὴ καὶ δημιουργικὴ, ὅταν ὁ συγγραφέας του μεταλαμπαδεύει ὑγεία, ὁμορφιὰ καὶ αἰσιοδοξία, σίγουρα θά μᾶς δώσει νύξεις γιὰ σκέψεις ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς καθημερινότητος. Ἄς μὴ μᾶς συγκινοῦν τὰ μεγάλα ὀνόματα, μὲ τοὺς τίτλους, τὶς μεγάλες θέσεις καὶ ἀναγνωρίσεις. Πολλὰ συμβαίνουν τελευταῖα στὸ χῶρο αὐτὸ καὶ λέγονται καὶ γράφονται. Συνήθως γίνεται κριτικὴ ἀπὸ ἀνθρώπους πού λίγο ἢ σχεδὸν καθόλου δὲν ἔχουν διαβάσει κάποιον συγγραφέα καὶ ὅμως ἔχουν γνώμη. Ἄς δοῦμε ἐκεῖνα τὰ βιβλία πού ἔχουν κάτι νά μᾶς προσφέρουν. Νὰ ξεφυγούμε λίγο καὶ ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεση καὶ τὰ ἀπαράδεκτα σενάρια τῆς τηλεόρασης πού ἔχει πάρει μὲ τὸ μέρος τῆς τὸ χρόνο γιὰ μελέτη, πού λὲς καὶ ἔχουν βαλθεῖ νά ξεθεμελιώσουν (ἐκτός ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις) ὅ,τι στέκεται ἀκόμη ὄρθιο. Ἡ γλῶσσα μας καταρακάνεται, τὸ λεξιλόγιό συρρικνώνεται σ' ἓνα σύνολο λέξεων ὄχι στάθμης, ἀλλὰ ὑποστάθμης. Κι ἐκεῖνο τὸ λεπτὸ γοῦστο εἶναι περιζήτητο. Ἀκούσαμε

ὅτι κάποια προσπάθεια γίνεται ἀπὸ ἐπιτροπὴ βουλευτῶν γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ἀσυνδοσίας ὅπου αὐτὴ γίνεται ἀνυπόφορη. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι κάτι θά γίνει.

Βιβλία λοιπὸν μὲ περιεχόμενον ποιότητας ὑπάρχουν, ἀρκεῖ κανεὶς νά τὰ ἀναζητήσει καὶ νά τὰ μελετήσει.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ «ΘΕΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

Ὁ ρόλος τοῦ δημοσιογράφου στὴν τηλεόραση ἀπασχόλησε τὸ συνέδριο τοῦ Mega Channel, πού πραγματοποιήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη. Ὁ Ἴταλὸς ὑποδιευθυντῆς εἰδήσεων τῆς Rai Uno ἔθεσε μὲ σαφήνεια τὸ θέμα:

«Τρία “εἰδῶλα” κατασκευάζει τὸ τηλεοπτικὸ πρόγραμμα γιὰ νά “προσκυνήσει” ὁ κόσμος: τὸ πρῶτο εἶναι τὸ σὲξ χωρὶς ἀγάπη, τὸ δεύτερο ἢ βία χωρὶς δικαιοσύνη, τὸ τρίτο τὰ χρήματα χωρὶς κόπο». Εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι παρακολουθοῦμε στὴν τηλεόραση. Καὶ τὸ βάρος τῆς κριτικῆς μας πέφτει στοὺς ἐμπνευστὲς τῶν προγραμμάτων καὶ σ' ὅλους ἐκείνους πού προσπαθοῦν νά δώσουν τὸ χειρότερο ἑαυτὸ τους μὲ τὰ διάφορα σενάρια πού ἐπιλέγουν. Τὸ ζητούμενον εἶναι νά ἀνεβάσουμε τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως καὶ ὄχι νά παρουσιάσουμε τὰ «εἰδῶλα» τῶν ἐμπνευστῶν τῶν προγραμμάτων.

Σ.Β.Π.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

*Εἶδα τὸ πρόσωπο τοῦ Πέτρου
τὴν ὥρα πού ἄφηνε πατέρα καὶ δίκτυα
ὅταν τὸν κάλεσες πρώτη φορά.*

*Ξανὰ τὸν εἶδα τὴ νύχτα ἐκεῖνη
πρὶν ὁ ἀλέκτορας νά λαλήσει
σὲ ἀντιφέγγισμα μὲ τὴν φωτιά.*

*Στὴ λίμνη ἔπειτα στὴν παραλία
Σ' ἀκολουθοῦσε στὴν ἀμμουδιά
καὶ τὸν ρωτοῦσες ἂν Σ' ἀγαπᾷ.*

*Τέλος τὸν εἶδα ἀντεστραμμένο
νά σπαρταράει καὶ σταυρωμένο
νά Σ' ἀτενίζει στὸν οὐρανό.*

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΤΟ ΑΝΕΠΙΝΟΡΘΩΤΟΝ

Ἐπάλαιε δεινῶς καὶ ἀνίσως τὴν μεγίστην τῆς ζωῆς αὐτῆς πάλιν μόνη, χωρὶς συμμάχου ἢ τινὸς ἐκ τοῦ μακρόθεν ἐνθαρρύνοντος συμπαραστάτου, οἷος ἡδύνατο νὰ εἶναι ὁ σύζυγος αὐτῆς. Ἄλλ' οὗτος ἀκριβῶς εἶχε ταχθεῖ ὑπὲρ τῆς διακοπῆς τῆς κησέως, ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον τῆς ἐμβρουοκτονίας, τοῦ ἀνεπιθυμήτου ἐκείνου καρποῦ τῆς ἐννόμου συζυγίας των. Καί, «οὐαὶ τῷ ἐνί»...

Ἦσαν πτωχοὶ ἐκ καταβολῆς ἀμφότεροι, καίτοι φιλόπονοι καὶ ἐργαζόμενοι νυχθημερόν, τοῦ μὲν συζύγου ἀσχοῦντος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ρωποπώλου, τῆς δὲ συζύγου τὸ τῆς οἰκιακῆς βοηθοῦ. Εἶχον ἐν κοράσιον, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ὀλίγον μετὰ τὸν γάμον των, ὡς ἐπειγόμενον ἵνα τὸν γνωρίσῃ ὅσον ἐνεστι τάχιον καὶ γευθῆ τὰς «καλωσύνας» του. Ἀλλὰ περὶ τῆς προῦρου ἀφίξεώς του εἰς οὐδὲν ἔπταιε τοῦτο. Ὀκταετῆς ὄν καὶ φοιτοῦν εἰς τὴν δευτέραν τοῦ Δημοτικοῦ, ἔδιδε τὴν δυνατότητα εἰς τὴν φιλόπονον μητέρα του ὅπως ἐργάζηται καθημερινῶς. Ἡ τριμελὴς οἰκογένεια κατῴκει ἐπ' ἐνοικίῳ εἰς παλαιὸν τι οἶκημα ἀντὶ ἐνοικοστασιακοῦ μικροῦ μισθώματος καὶ ἔξη μὲ πρῶτην τῆς ἐπιδίωξιν τὴν ἀπόκτησιν ἰδίου «κεράμου», ἵνα θέσει ὑπ' αὐτὸν τὰς κεφαλὰς των. Ἦδη ἐκ σκληρᾶς ἐργασίας καὶ τινος τοκογλυφικοῦ τραπεζικοῦ δανείου, ὅπερ προσεδόκουν, ἔβαινον ὀσονούπω πρὸς πραγματῶσιν τοῦ ὄνειρου τῆς ἰδιοκτητοῦ κατοικίας. Τότε, ὅλως ἀπροσδοκῆτως, ἐπισυνέβη εἰς τὴν Ἀργυρούλαν ἡ ἀνεπιθύμητος κήσῃς. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ γεγονότος ὁ σύζυγος ἀντέδρασε πάραυτα βιαίως.

-Παιδί; Τῆς εἶπεν. Κι ἄλλο παιδί; Μὰ οὔτε νὰ τὸ σκέφτεσαι κάτι τέτοιο! Σῦρε ἀμέσως νὰ τὸ ρίξεις, ὅσο εἶναι καιρὸς.

-Μὰ δὲν εἶναι κρίμα νὰ μὴν ἀφήσουμε νᾶρθῃ στὸν κόσμον ἓνα παιδί ποῦ ξεκίνησε

πιά; Ἐνα παιδί μας ποῦ ζῆ; Τῷ ἀντεῖπεν. Καὶ ἄν...

-Τί λες, γυναῖκα! τὴν διέκοψε. Παραλογίζεσαι; Καὶ θὰ ζοῦμε στὴ μιζέρια καὶ στὸ νοῖκι μιὰ ζωῆ; Ε! Ὅχι! Καὶ δὲ θ' ἀποκτήσουμε κι ἐμεῖς κάποτε ἓνα σπιτάκι; Ὅχι!

-Κι ἄν εἶναι καὶ ἀγόρι, ποῦ τόσο θὰ τὸ ἤθελες; Ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ ἐκείνη.

-Ὅχι, εἶπα! Θὰ τὸ ρίξης! Καμμιά ἄλλη κουβέντα!

Εἰς τὴν μαιοφόνον αὐτὴν πρότασιν συνευδόκει καὶ ἡ μήτηρ τῆς παρασκηνακῶς, γυνὴ σκληρὰ καὶ ἀτεγκτος, φοβουμένη τὰς γεννηθησομένας δι' αὐτὴν νέας ὑποχρεώσεις καὶ μὴ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ φόβον Θεοῦ.

Τῆς συζυγικῆς ἁρμονίας κλονισθείσης σοβαρῶς καὶ ὑποδοσκούσης τελικῆς διαστάσεως, ἐὰν ἐπέμενεν εἰς τὴν θέσιν τῆς ἡ Ἀργυρούλα, καὶ μετὰ συνεχῆ πόλεμον νεύρων, ἠναγκάσθη ἐκοῦσα ἄκουσα, ὅπως φθίρει τὸ ἐν αὐτῇ κῆμα, καταφεύγουσα εἰς ἔμπορον καὶ ἐπίορκον Ἀσκληπιάδην, ἀμειφθέντα ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς γενναίως διὰ τὴν «κοινωνικὴν προσφορὰν» του, τῶν ἀμβλώσεων μὴ ἔχουσῶν εἰσέτι ἀποποινικοποιηθῆ. Εἰς τὴν ἐν ψυχρῷ δολοφονίαν τῆς ἀνυπερασπίστου μικρᾶς ζωῆς, ἦν εἶχεν ἐμπιστευθῆ αὐτῇ ὁ τῆς ζωῆς χορηγός, συνήργησε προθύμως καὶ ἡ ἀσμένως καὶ ὡς ἡ πονηρὰ ἀλώπηξ συμπεριφερομένη μήτηρ τῆς. Θὰ ἠπόρει δὲ τις βλέπων αὐτὴν, παρὰ τὴν χαλότητά ἐξ ἧς ἔπασχεν, σκιρτῶσαν καὶ ἀλλομένην νὰ συνοδεύῃ τὴν θυγατέρα τῆς εἰς τὸ νέον σφαγεῖον τοῦ Γένους.

Ἀναλαμβάνουσα ἐκ τῆς γενικῆς ναρκώσεως ἡ Ἀργυρούλα ἠσθάνετο ὡς ἀνερχομένη ἐκ θαυτᾶτος φρέατος. Συνελθοῦσα δὲ καὶ ἐνθυμηθεῖσα τὸ διατί εὗρισκετο ἐκεῖ, ἤρχισεν αἰσθανομένη περιεργὰ αἰσθήματα ἀλλοκότου ἀνακουφίσεως ἀνάμεικτα μετὰ

βαθείας λύπης. Θὰ ἦτο πλέον ἀπηλλαγμένη τοῦ καθημέραν μαρτυρίου τῆς ἀντιπαραθέσεως πρὸς τὸν σύζυγόν της καὶ δὲν θὰ ἠπειλεῖτο ἡ διάλυσις τῆς οἰκογενείας της. Ἄλλ' ἐν ταυτῷ αἱ πρῶται τύψεις ἐπήρχοντο νύσσοσαι τὴν μητρικὴν καρδίαν. Ὡς ἄλλη Ἰνώ εἶχε φονεύσει ἐν ψυχρῷ καὶ ὄχι ὑπὸ τὸ κράτος διασαλεύσεως τῶν φρενῶν της ὡς ἐκείνη, τὸ τέκνον της. Καὶ συνειδητοποιοῦσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ γεγονός ἠσθάνετο βαρύνουσαν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἐνοχλήν. Ἐπανελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον της ἀνεκουφίσθη πως. Ἡ στοργὴ τῆς μητρός της, ἡ περιστασιακὴ τρυφερότης τοῦ συζύγου της, εἰς ὃν ὑπέκουσεν, ἔτι δὲ καὶ ἡ ὑποδοχὴ ἀπὸ μέρους τοῦ θυγατρίου της, ὅπερ ἐναγωνίως, ὡς διαισθανόμενόν τι, τὴν ἀνεξήτει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐμετρίασαν πως τὰ ἄλλα καὶ τὴν βαρυθυμίαν της. Τὰς ἀκολουθησάσας ὁμως ἡμέρας ἤρχισε νὰ περιλίπτῃ εἰς ἀνεξήγητον ἀθυμίαν καὶ μελαγχολίαν. Καὶ ὅτε συνειρικῶς πως τῆς ἐπανήρχετο εἰς τὸν νοῦν τὸ γεγονός προσελάθει νὰ τὸ διασκεδάσῃ παντοιοτρόπως. Ἡ κατάστασις της ὁμως ἐχειροτέρευεν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ, ἤρχισε νὰ γίνεται ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν οικείων της. Ἦδη ἡ μελαγχολία της ἐξείλισετο εἰς κατάθλιψιν ἐμφανῆ καὶ ἐνοχλητικὴν δι' αὐτὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν της. Καὶ τὴν κατέστησεν προσετι ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν. Ἡ μήτηρ της, οὕσα καὶ δεισιδαίμων, προσελάθει νὰ τὴν πείσῃ ὅτι ἦτο θῦμα μαγείας καὶ τὴν ὠδήγησε εἰς μάγον τσαρλατάνον, ὅστις ἀφοῦ ἠμείφθη γενναίως, οὐδὲν οὐσιαστικὸν τῆς προσέφερεν, διότι μετ' ὀλίγον ἡ κατάστασις της ἐχειροτέρευεν. Εἰς τὴν κατάθλιψιν της προσετέθη καὶ ἐν ἐφιαλτικὸν ὄνειρον ἐπαναλαμβανόμενον στερεοτύπως. Ἔβλεπεν καθ' ὕπνου ὅτι ἐπὶ τῆς κλίνης των ἐκεῖτο καθημαγμένον καὶ ἀκρωτηριασμένον νεογνόν. Καὶ ἀφυπνίζετο ἐντρομος μὴ δυναμένη πλέον ὅπως κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς της.

***

Καταστάσα ἐμφανῶς νευρωτικὴ καὶ

ἀνησυχῆσαντος τοῦ συζύγου της ὠδηγήθη τῇ προτροπῇ σώφρονος φίλου εἰς τινα ψυχίατρον, χαίροντα ἐκτιμήσεως παρὰ πολλῶν. Οὗτος, ἐμπειρος καὶ εὐσυνείδητος, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ εὐσεβὴς ἀντιληφθεὶς ἀμέσως τὸ συνειδησιακὸν πρόβλημα τῆς ἀσθενοῦς του ἐβोधήθησε καὶ ἐκείνην ὅπως τὸ συνειδητοποιήσῃ πλήρως, καὶ τὴν παρέπεμψεν εἰς ἐμπειρον καὶ διακριτικὸν πνευματικόν, παρὰ τὰς ἀρχικῶς ἐκφρασθείσας ἐπιφυλάξεις της. Καὶ τῆς ὤρισε μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς συστάσεώς του νέαν συνάντησιν.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐξομολογήσεώς της, εἰς ἣν κατέφυγεν συνοδευομένη ὑπὸ ἐμπίστου φίλης της, ἥτις ἐπιμόνως, πλὴν ὁμως ματαιῶς τὴν εἶχεν ἀποτρέψει τότε ἀπὸ τοῦ ἀνοοίου ἐγχειρήματος, ὑπῆρξε καθοριστικὴ διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν τῆς ἀσθενείας της. Καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἔμεινεν ἀνεξίτηλος εἰς τὴν μνήμην της διὰ θίου.

Ἡ ἀνοιξις ἀφύπνιζε τὴν ἐν ληθάργω οὖσαν ζωὴν. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς παλαιφάτου Ἰερᾶς Μονῆς, ἐξ ἐκείνων αἰτίνας κοσμοῦσι τὴν Ἀττικὴν γῆν, ὅπου καὶ ἀνέμενε τὴν σειρὰν της μετὰ τῆς φίλης της, ἦρθον τὰ πρῶτα ἄνθη τοῦ Ἀπριλίου. Τὰ λαλίστατα στρουθία ἐν σπουδῇ ἐπετερύγιζον ἔνθεν κακίθεν, μεταφέροντα ὕλικόν πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν φωλεῶν των εἰς τὰς ὁπὰς τοῦ παλαιοῦ κτίσματος τῆς Μονῆς. Ἀνέμενον ταῦτα περιφρόντιδα τὴν νέαν ζωὴν, ἥτις προητομιάζετο ἐντὸς τῶν σπλάγχων των. Αἱ μέλισσαι, αἱ σφήκες, οἱ βομβυλοὶ καὶ τὰ ἄλλα περιϋπτάμενα ἔντομα ἐτόνιζον μετὰ τῶν ἀδόντων πτηνῶν ἀκαταπαύστως τὸν ὕμνον τῆς ζωῆς, ἐνῶ ὁ πρὸς τὴν δύσιν κλίμων λαμπρὸς ἥλιος διέχεε γλυκυτάτην θαλπωρήν, οἰονεὶ ἐπωάζων οὗτος τὰς κνοφορουμένας νέας μορφὰς τῆς ζωῆς. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἠκούσθη ἠχοῦν ἀρμονικῶς τὸ σήμαντρον τῆς Μονῆς, καλοῦν εἰς τὸ Καθολικόν της πρὸς παρακολούθησιν τοῦ Κατανυκτικοῦ Ἑσπερινοῦ. Καὶ συνηκολούθησεν αὕτη τινὰς τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖσε, τῆς φίλης της παραμεινάσης εἰς τὸ προαύ-

λιον πρὸς ἑξασφάλισιν τῆς σειρᾶς τῆς.

Ἡ κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα ἦν εὖρεν ἐκεῖ εἰς τὸ ἡμίφως τὸ μόλις ὑπὸ τῶν κανδυλῶν καὶ τῶν κηρίων ἀυγαζόμενον, οἱ εὐώδεις καπνοὶ τοῦ θυμιάματος οἱ ἀνερχόμενοι «εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς» πρὸς τὸν «ἐνδοξαζόμενον, ἐν ταῖς μνείαις τῶν Ἁγίων» του, οἱ γλυκύφθογοι κατανυκτικοὶ ὕμνοι, οἱ ψαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἀθεάτων διὰ τὸ ἐκκλησίασμα μοναστηρίων, τὸ ὅλως ὑποβλητικὸν περιβάλλον ἐθέρμανον τὴν ψυχρὰν καρδίαν τῆς καὶ τῆς ἐγέννησαν κατάνυξιν μέχρι δακρύων, προετοιμάζουσαι τὴν μετάνοιάν τῆς. Πρώτην φορὰν ἠσθάνθη τοιαύτην ἀνάτασιν.

Περατωθέντος τοῦ Ἑσπερινοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐξομολογητήριον μὲ διστακτικὰ δῆματα εὐροῦσα ἀπροσδόκητον ὑποδοχὴν ὑπὸ τοῦ γαληνιοτάτου γέροντος Πνευματικοῦ. Ἐνθαρρυνθεῖσα, ἀπεκάλυπεν εὐτόλμως καὶ ἐν συντριβῇ τὸ συμβάν. Ὁ Γέρον, ἔμπειρος περὶ τὴν θεραπευτικὴν τῆς «ἐμπεσοῦσης εἰς ληστὰς» ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὡς ἄλλος Σαμαρείτης τῆς παραβολῆς ἐπέχεεν ἐπὶ τὰς πληγὰς τῆς «ἔλαιον καὶ οἶνον». Συνέστησε δὲ εἰς αὐτὴν ὅπως ἐπανέλθῃ πρὸς τὸ τέλος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἐξερχομένη τοῦ Ἱεροῦ Ἐξομολογητηρίου ἠσθάνετο ὡς νὰ ἐπέτα. Καὶ σπεύσασα ἐνηγκαλίσθη τὴν φίλην τῆς, μεθ' ἧς εἶχεν ἔλθει ἐκεῖ.

Ἡ νέα ἐπίσκεψις εἰς τὸν ψυχίατρον μετὰ τοῦ συζύγου τῆς, ἐδικαίωσε πλήρως τὴν ὑποδειχθεῖσαν θεραπείαν. Καὶ ὀλοκληροῦτο αὕτη καὶ ἐπεσφραγίζετο μὲ τὴν ἐπανεπίσκεψίν τῆς εἰς τὸν Πνευματικὸν καὶ τὴν

προσέλευσίν τῆς μετὰ τόσα ἔτη εἰς τὴν Θεῖαν Μετάληψιν τὴν λαμπροφόρον νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, κατὰ τὴν ἐντολὴν ἐκείνου.

Ἡ οἰκογενειακὴ γαλήνη καὶ ἁρμονία ἀπεκαθίστατο ὀσημέραι. Ὁ σύζυγός τῆς προβληματισθεὶς, τῆς ἐζήτησεν συγγνώμην. Καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἀνέλαβεν τὰς εὐθύνas τῆς. Αὕτη δὲ ἐπανεληθούσα εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐπανήρχισε τὴν ἐργασίαν τῆς. Τὸ ἐφιαλτικὸν ἐκεῖνο ὄνειρον οὐδέποτε πλέον τὴν ἠνώχλησεν. Παρὰ ταῦτα ἐξ ἀφορμῆς ἐξωτερικοῦ συναφοῦς ἐρεθίσματος, ἐπανήρχετο εἰς τὴν μνήμην τῆς ἡ θλιβερά ἐκείνη ἱστορία ὡς ἀπλῆ θεὰ οὐλῆς τινος, μαρτυρουσῆς παλαιὸν τραῦμα. Καὶ δικαιολογημένως. Εἶχε τύχει συγγνώμης. Εἶχεν ἀποσείσει τὸ ἐπαχθὲς βάρος τῆς ἐνοχῆς ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν ὅπως ἐπανορθώσῃ ὅ,τι τότε παρασυρθεῖσα ἐπραξε. Τίς οἶδε ποίου ἀνθρώπου τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν κόσμον μας εἶχεν ἀποκλείσει; Σωτήρος διὰ τὴν οἰκογένειαν, μεγάλου ἀνδρός, ἐθνικοῦ εὐεργέτου ἢ ἀκόμη καὶ ἀγίου τῆς ἐκκλησίας μας;

Καὶ πόσον θὰ ἐπεθύμει τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀδικήματος ὅπερ εἶχε πράξει! Ἀλλὰ τίνην τρόπον; Καὶ ἐὰν εἰσέτι ἐκνοφῶρει καὶ ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐν καὶ δύο ἀκόμη τέκνα -ὄπερ καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ- ποτὲ καὶ ἐπ' οὐδενὶ θὰ ἀντικαθίστα τὸ σφραγισθὲν ἀνοικτιριμῶνως. Τὸ ἀδίκημα ἐκεῖνο καίτοι πλέον παραγραφέν παρέμενεν ἀνεπανόρθωτον.

π. Π.Ν. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

«**AKTINES**». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Γιατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δουῖρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους ὄρχ. 200. Ἐτησίαι συνδρομῆ, ἐσωτερικοῦ ὄρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διευθύνουσα ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεῖ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλίοκρισιαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Ἰούλιος 1997

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»
Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» κυκλοφοροῦν:

*

ΑΡΧΙΜ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ
ΦΩΤΑ ΚΑΙ ΣΚΙΕΣ
Δοκίμια πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ

*

ΑΡΧΙΜ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ
**ΤΟ ΠΑΡΑΞΕΝΟ
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ**
Σκηές καὶ χρονογραφήματα.

*

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΥ
ΕΛΠΙΔΑΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ
Χαριτωμένη ποιητική συλλογή.

*

ΕΛ. Χ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΤΣΗ
**ΟΤΑΝ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ**
Ἡ γέννηση καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς πολυφωνικῆς
θρησκευτικῆς μουσικῆς στὴν Εὐρώπη.

*

Γ. Δ. ΚΟΥΒΕΛΑ
**Η ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ**

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Γ. ΒΕΡΙΘΗ
ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Κεφάλαια από την ιστορία της τέχνης και μάλιστα της ελληνικής, της οποίας οι κλασικές περίοδοι, αρχαία και βυζαντινή, είναι οι γενέτειρες, κατά μέγα μέρος, των νεωτέρων λογοτεχνιών.

***

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
Πρωτοπρεσβυτέρου
Καθηγητού Πανεπιστημίου
ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἄναφορὰ στὶς διάφορες πτυχές
τῆς Ἱστορίας, τῆς Θρησκείας, τοῦ ἠθους
καὶ τῆς πολιτισμικῆς κληρονομίᾳς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

***

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
Πρωτοπρεσβυτέρου
Καθηγητού Πανεπιστημίου
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
Θεολογία - Ἱστορία - Παιδεία

***

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ
Γ' ἔκδοση

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283